

Bennys seger över patron

Ett intressant nutidskapitel i den svenska arbetsrättens historia.

Innehåll

1. Introduktion	
2. Pappersindustriarbetaren Karlsson	6
3. Förbundsorföranden Ekbåge	28
4. Förhandlingsombudsmannen Jansson	39
5. Förbundsjuristen Junesjö	48
6. Vad saken gällde	55
7. Dag för dag i Lessebo	58
8. Detta är Pappers	65
9. Detta är Skogsindustrierna	66
10. Detta är Arbetsdomstolen	67
11. Detta är LO-TCO Rättsskydd	69
12. Detta är Lessebo	71
13. Domen i AD	73

Denna bok är utgiven av Svenska Pappersindustriarbetareförbundet.
Redaktionskommitté: Bengt Hallberg, förbundssekreterare, och Stefan Gullberg, informationschef.
Text & intervjuer: Ove Andersson, AIP Media, april-maj 2003.
Layout & Produktion: Maria Lilja/AIP Sidverkstad, maj 2003.
Fotografier: Ove Andersson/AiBild.
Tryck: EO Print, Stockholm 2003

1

Introduktion

Detta är historien om hur det gick till när Benny Karlsson blev en mediahändelse och rikskändis. Benny själv hade nog föredragit att förbli den han var: en lokal "superkändis" i hemorten Lessebo. För det är man när man leder facket på bruket.

Alla orsbor kände eller åtminstone visste vem han var, Benny Karlsson, facklig förtroendeman på heltid, ordföranden i Pappers avdelning 94, Lessebo.

Under några skakande dagar veckorna före jul år 2000 var det kanske en och annan i det lilla samhället som undrade om de ändå inte tagit miste på den till synes mycket samvetsgranne och ordentlige fackföreningsman de trott Benny Karlsson om att vara.

Var han egentligen en helt annan människa, en simpel tjuv, som skott sig på företagets bekostnad och därför inte förtjänade annat än det han råkat ut för: avsked på grått papper?

Avsked, löd rubriceringen. Inte varning. Inte omplacering. Inte uppsägning. Utan rätt upp och ner sparken, den i särklass hårdaste bestraffning en arbetsgivare kan tillgripa mot en misshaglig anställd. För att bli regelrätt avskedad, så som Benny Karlsson blev, måste man ha begått brott.

Dessutom: Benny Karlsson var faktiskt inte en helt vanlig anställd. Som facklig förtroendeman hade han en alldeles extra stark position sett med lagens ögon. Enligt lagen om facklig förtroendeman har en avdelningsordförande ett ännu starkare anställningsskydd än en vanlig anställd. Orsak: Det ska inte vara lätt för en arbetsgivare att helt enkelt göra sig av med en obekvämlig motpart. Ingen arbetsgivare i vår tids Sverige ska ha möjligheten att få bort de anställdas valda ombud. Jobbarna på Lessebo bruk – inte disponenten eller koncernledningen eller koncernens ägare – är de som väljer vem som ska företräda dem gentemot arbetsgivaren/företaget.

Pappersarbetaren Benny Karlsson, Lessebo bruk.

Så är det tänkt. Så säger lagen. Och så fungerar det för det allra mesta. I de allra flesta seriösa företag och definitivt i alla stora börsnoterade företag – med ett undantag: Klippan AB.

Lessebo bruk ägs av den börsnoterade Klippan-koncernen. Det var bolagets huvudägare, tillika styrelseordförande, Jan Bernander, som personligen gav sig på Benny Karlsson.

Med tre anklagelsepunkter som grund tyckte sig direktör Bernander ha rätt att avskeda fackets ledare – med omedelbar verkan!

Jodå, Benny Karlsson åkte ut hals över huvud från sin arbetsplats, denna torsdag eftermiddag den 2 november år 2000.

Men redan nästa dag var han tillbaka innanför fabriksgrindarna.

Kanske hade historien kunnat sluta ungefär där. Det gjorde den inte.

Så låt oss följa denna remarkabla resa, en berättelse om den klassiska kampen mellan arbete och kapital och som till slut blev ett intressant nutidskapitel i den svenska arbetsrättens historia.

Ove Andersson

journalist på tidningen Aktuell i Politiken

2

Pappersindustri- arbetaren Karlsson

Innanför grindarna på bruket

Seved Johansson sitter i vakten och håller ett vakande öga på in- och utpasserande. Jag förklarar mitt ärende och han lyfter luren och kallar på sin avdelningsordförande Benny Karlsson, som finns i en byggnad en bit bort inne på fabriksområdet. Medan vi väntar på Benny berättar Seved Johansson:

Seved Johansson tycker att Benny ska sitta kvar.

– Jag var med och såg till att vi fick Benny som ordförande i Pappers avdelning 94 här på bruket. Jag tillhörde valberedningen. Han har förresten hjälpt mig till det här jobbet jag har nu. Jag behövde något lättare efter att ha slitit i 35 år i skiftgång.

Seved Johansson tycker att Benny Karlsson gott kan få sitta kvar. Han har ju medlemmarnas förtroende. Så dyker Benny själv upp. Han ler lite generat när jag refererar vad Seved Johansson sagt, men sedan blir han allvarlig:

– Ja, men det är verkligen inte självklart att jag fortfarande har kvar uppdraget. Tänk så ofta jag varit på väg att ge upp, hoppa av både anställning och ordförandeskap, under de här åren som gått sedan jag fick Jan Bernander, Klippan-koncernens huvudägare och ordförande, emot mig. Det har varit många svåra dagar – och nätter.

Facketts expedition

Benny Karlsson för mig till sin arbetsplats, fackföreningens expedition som ligger inkapslad inne i en gammal verkstadsbyggnad på fabriksområdet. Där huserar Pappersindustriarbetareförbundets avdelning 94. Benny Karlsson själv är den ende som arbetar heltid på "expen", men han har ofta sällskap av flera andra som sitter i styrelsen, till exempel kassören och ledamöterna i förhandlingskommittén. Deras expedition är tekniskt välutrustad med datorer och allt som hör ett funktionellt kontor till. Och de har ett kombinerat fika- och sammanträdesrum med moderna möbler. Just det, precis de möbler som kom att spela en icke oväsentlig roll i den historia som föranlett mitt möte med Benny Karlsson här på Lessebo pappersbruk.

Medlemmarna på bruket

Så dyker det upp medlemmar som har sina ärenden in på facketts expedition. Det kan till exempel vara för att lämna in ett kvitto och få ut pengar för ett kostsamt tandläkarbesök. Pappers på Lessebo har inrättat en lokal solidarisk tandvårdskassa som gör det möjligt för medlemmarna att kosta på sig att ha bra tänder. Eller också föranleds besöket av att man vill veta hur man ska redovisa övertidsarbete eller få hjälp med att kolla om skiftersättningen är den rätta. Ja, det finns tusen och en orsaker att gå till facket med sina vardagsbekymmer. Kanske vill man bara ha en liten pratstund med någon man känner i avdelningsstyrelsen.

– Jag har som ambition att vara ute bland medlemmarna, på skiften, minst en dag i veckan. Det är inte alltid det fungerar, men det är viktigt för mig att ha den regelbundna kontakten, vara ute i verkligheten, få en chans att prata med folk om det som berör, ge dem tillfälle att komma med kritiska synpunkter på hur vi sköter oss.

Benny Karlsson har visserligen fått sig några ordentliga törnar under den tid som gått sedan dusterna med direktör Bernander började. Och han har funderat både en och två gånger på att ge upp den fackliga banan. Men ändå, han känner att jobbet är meningsfullt:

– Du kanske inte tror mig, men faktum är att jag mår som bäst när det är måndag morgon, när jag kommer hit och vet att jag har en hel vecka framför mig med stora som små och omväxlande

uppgifter, utan att jag vet i förväg exakt vad som ska hända, vilka man får träffa eller vilka problem man får vara med om att försöka lösa. Det är helt enkelt kul att kunna hjälpa andra, ens medlemmar, de som har valt en. Och när man lyckas, ja då känner man ett väldigt gensvar, tacksamhet, och det är då man vet att det fackliga uppdraget är meningsfullt.

Benny Karlsson fikar med avdelningskompisarna Conny Eriksson, Görgen Jansson och Lars Turunen.

Kamraterna i styrelsen

Det handlar förstås också om sammanhållningen inom styrelsen. Om inte förr så betydde säkert krisen och företagets agerande mot Benny Karlsson att gänget svetsades samman, att kamratskapet fördjupades och att man fick en gemensam historia som ingen glömmer och som lärt alla inblandade vilken styrka man har i det fackliga arbetet – om man håller ihop också i hård motvind.

Benny Karlsson är ivrig att få visa upp och presentera sina avdelningskompisar. Efter lite detektivarbete runt om på anläggningarna träffar vi på dem: Tuve Svensson, Görgen Jansson och Conny Eriksson. De fyra utgör avdelningens förhandlingskommitté, den grupp som fick ta stöten när Bernander gav Benny Karlsson avsked på grått papper. Och så dyker kassören Lars Turunen upp på expeditionen och borrar sig ner i pappershögar – samt klickar in sig på Aftonbladets nyhetssida på nätet och kan berätta dagens stora nyhet, den att moderatledaren Bo Lundgren just har meddelat sin avgång.

De berättar om livet på bruket, om dusterna med företaget, om svårigheterna som uppstår när arbetsplatsens organisation slimmas allt hårdare, när färre arbetare ska göra allt mer. Men också om optimism och framtidstro, om förhoppningar att Lessebo bruk ska leva vidare, utvecklas, få fler investeringar och därmed tryggade framtida jobb.

Benny Karlsson blir ordförande

– Det var våren 1997, minns Benny Karlsson, som jag mer eller mindre ramlade in på ordförandestolen. Hade suttit i styrelsen sedan 1989, så jag visste i och för sig vad det innebar. Blev övertalad att ta uppdraget – tillfälligt. Under tiden skulle man leta fram någon som var beredd att satsa lite mer långsiktigt. Det lät ju OK... men efter den tvååriga mandatperioden, ja inte hade dom letat fram någon annan. De sa bara att det gick ju bra med den de hade, att det fungerade. Så det var väl inte mycket annat att göra än att låta sig omväljas. Visst, man hade vant sig och det var intressant att jobba med det här på heltid. Fast nog kunde man ibland tycka att det blev mycket, att alltid vara nåbar, tillgänglig och aldrig riktigt ledig. Å andra sidan, sanningen att säga, jag trivdes rätt bra.

Så Benny Karlsson gav sig in på en andra mandatperiod. Hade han då vetat vad som komma skulle hade han förstås tvärvägrat. Ändå, när vi möts, har han just förklarat sig villig att kandidera för också en fjärde tvåårsomgång. Men det är i ett skede när den stora matchen mot Bernander är över – och vunnen!

Men så kom Jan Bernander...

Egentligen var det inte att han valdes till avdelningsordförande som var det ödesdigra. Utan det faktum att han 1997 även anfördes positionen som arbetstagarrepresentant i Klippan ABs koncernstyrelse. Det var där han så småningom kom i kontakt med den nye huvudägaren Jan Bernander – som bytte ut hela koncernstyrelsen (utom arbetstagarföreträdarna, de utsågs ju inte av honom!) utnämnde ny koncernchef och bestämde sig för att snabbt ta itu med de svåra ekonomiska problem företaget hade.

Men han nöjde sig inte med att gå hårt fram i den Klippan-baserade fabriken i Skåne, utan krävde också tuffa besparingar i Lessebo, trots att just det bruket inte gick direkt dåligt. Att Benny Karlsson påpekade detta och ibland ställde besvärliga frågor på styrelsen, ifrågasatte olika sparkrav hemma på bruket och inte fullständigt lät sig dompteras retade gallfeber på den nye härskaren. Åtminstone är det en rimlig tolkning, som förklaring till det som nu skulle komma. Benny Karlsson berättar:

– Nya styrelsen med Bernander som ny ordförande hade sitt första sammanträde 3 mars 2000. Vi fick besked om att 70 man skulle bort och att 20 miljoner kronor skulle sparas med tyngdpunkt mot Lessebo bruk – för på Klippans bruk hade man, sa man, redan skurit djupt ner i muskelmassan, medan man på Lessebo bara skurit i överhudsfettet. Jag påpekade att det inte stämde om man tittar tillbaka i tiden. Jag var inte mot planen som sådan, men förde självklart fram våra fackliga synpunkter och ställde frågor om hur det borde gå till.

En riktig omgång

En knapp månad efter det första Bernander-ledda styrelsemötet, den 30 mars, blev Benny Karlsson kallad till ett möte med styrelseordföranden Bernander och nye koncern-VDn Bengt Östensson.

– Givetvis kontaktade jag då min suppleant i koncernstyrelsen, Lars Altgård. Det var naturligt att vi pratade inför mötet vi blivit kallade till. Gissa om jag blev förvånad. Nej, han kände inte till något sådant möte. Det var bara jag som ombetts att komma till högsta ledningen. Och där fick jag mig en ordentlig omgång, rena tukt- och förmaningstalet. De sa att det var dags för mig att sluta konstra och ställa in mig i ledet. Att jag fick denna "lektion" i min egenskap av facklig företrädare var ju alldeles uppenbart.

Bernander sa att han visste att jag kände till lagar och avtal, men att jag nu skulle "rätta in mig i ledet".

– Vi fick i uppdrag att förhandla om besparingsåtgärder också på Lessebo. Och förhandlingar startades av den lokala bruksledningen en bit in april. Vi hade ett antal förhandlingsmöten. Men det hände inte mycket och den 4 maj tog förhandlandet slut. Vi kom inte överens. Sedan hände ingenting, företagsledningen hörde inte av sig och vi fick inget protokoll från sista omgången den 4 maj.

Facket fick skulden

– Ändå fick vi i Lessebo-facket skulden. Vi anklagades för att inte följa den uppgjorda förhandlingsordningen. Det stämde inte med verkligheten. Jag och andra i styrelsen reagerade mot de hätska utfall som riktades mot oss. Det där protokollet som lokala bruksledningen skulle skriva kom inte till oss förrän den 5 juni, en månad och en dag efter att den sista förhandlingen hållits. Så vem var det som sölade...?

Dagen efter, den 6 juni, kom så Bernanders utspel, skriftligt till styrelseledamöterna. De skulle inte få påbörja sommarsemestern om de inte först klarat av förhandlingarna om rationaliseringsåtgärderna. Och nu var det plötsligt inte bara de 70 beslutade jobben som var i farozonen:

Direktör Bernander skriver:

"För den händelse styrelsens beslut av den 3 mars ändå inte skulle ha satts i verket senast den 30 juli 2000 på sätt som styrelsen kan godta ges ordföranden tillsammans med VD mandat att snarast inleda förehandlingar om uppsägningar av ytterligare 30 personer utöver beslutet den 3 mars 2000."

Benny Karlsson fick klart för sig att Bernander menade allvar med sitt hot i 6 juni-brevet. För på styrelsemötet tio dagar senare upprepade ordföranden sin order. Och styrelsen beslutade att MBL-förhandlingarna skulle vara avslutade "på ett för styrelsen godtagbart sätt" – innan någon hade rätt att ta semester.

– Jag motsatte mig det där och sa till Bernander att jag ändå tänkte ta ledigt. Han kunde bara inte tvinga mig att med så kort varsel ställa in semestern. Bernander svarade då på ett sätt som jag inte kunde uppfatta annat än som ett direkt hot om att jag skulle bli uppsagd eller avskedad:

– Gör du det, den kan bli jävligt lång."

Att ta ut övertid

– Så vad kunde jag göra? Det vara bara att jobba på. Jag tordes inte gå hem, utan jag satt där på vår expedition och väntade in nya förhandlingar. Vi hade några enstaka förhandlingar som gällde omflyttningar inom organisationen på arbetsplatsen. Jag meddelade den lokale personalchefen Kaj Fransson på Lessebo att jag tänkte ta ut övertid för den tid jag satt där, på min lag- och avtalsenliga semester. Han hade inget att invända. Och det är ju alltså han som är attestansvarig för min övertid. Det var också med honom och brukschef Ulf Bergqvist jag förhandlade de där dagarna, 3, 4, 5, 6 och 12 juli.

– Under den här tiden pratade jag en hel del med vår förbundsordförande Sune Ekbåge. Jag kände mig verkligen pressad och förstod att företagsledningen bara väntade på en förevändning att få sparka mig. Därför var också Sunes råd att jag inte på eget bevåg skulle gå på semester, inte över huvud taget göra någonting som skulle kunna ge företaget chansen att agera mot mig.

Men till slut vände sig Sune Ekbåge direkt till koncernledningen i Klippan och undrade vad de höll på med, hur de kunde behandla en facklig företrädare på det sättet. Då hände det saker.

Efter ingripandet från Pappers förbundsordförande fick Benny Karlsson den 14 juli äntligen ett skriftligt besked från koncernchefen Bengt Östensson, om att han kunde gå på semester. Vilket Benny då gjorde.

Väl tillbaka i jobbet i augusti var det lugnt på ytan. Benny Karlsson jobbade på med det fackliga och deltog i de möten och aktiviteter som företaget arrangerade. Bland annat hade man en informationsdag för styrelsens ledamöter den 15 augusti där det fiskades kräftor, åts kypkorv och gjordes handpapper. Benny Karlsson hade varit upptagen med förhandling fram till halv sex och satte i sedvanlig ordning upp tiden fram till det var dags för korvätning, vid sjutiden, som övertid.

Kvällen efter deltog Benny i en bolagsmiddag. Också då följde han det regelverk som gällde för honom, alltså Pappers avtal med Skogsindustrierna. I det avtalet ingår att man erhåller övertidserättning när man beordras att tjänstgöra utöver ordinarie schemalagd arbetstid.

För Benny Karlsson hade vårens och försommarens bataljer med koncernledningen gjort honom extra vaksam och noga med att följa det formella regelverket. Av försiktighetsskäl. För att inte

Flishantering inne på Lessebo bruk, en sak som kom att tas upp som en del i företagets anklagelseakt mot Benny Karlsson: jävsfrågan.

drabbas av nya attacker från företagsledningen (läs: från Bernander).

– För mig var det här ingenting annat än beordrad övertid. Jag var skyldig att delta i verksamhet som bedrevs efter det att min ordinarie arbetsdag var slut. Jag såg det knappast som underhållning eller fritidssyssla att behöva äta kypkorv med Bernander och hans styrelse eller att visa hur man gör handpapper.

Benny Karlsson var efter de där två augustidagarna lyckligt omedveten om att han just då, enligt Jan Bernander, hade begått det första av tre brott som skulle komma att kosta honom – jobbet!

Att vara jävig

Så gick det en dryg månad. Dags för nytt styrelsemöte, den 29 september. Till kallelsen bifogades en föredragningslista där det framgick att det skulle komma en rapport om besparingsprogrammet i bolaget. Och i en bilaga preciserades denna punkt till att bland annat ta upp hur man tänkte sig att rationalisera vedgårdshantering.

För Benny Karlsson var inte detta på minsta vis anmärkningsvärt eller alarmerande. Och när punkten kom upp på mötet berättade ordföranden Bernander lite mer, under tre, fyra minu-

ter, om vad som avsågs och han nämnde i förbifarten att man kunde spara en miljon på att dra in en flisentreprenad som fanns på företaget. Varken Benny Karlsson eller någon annan reagerade mot detta eller begärde ordet. Varpå styrelsen beslutade att följa Bernanders förslag, att ge i uppdrag åt VD Bengt Östensson att genomföra denna rationalisering.

– Jag hade över huvud taget inte en tanke på att något fel var begånget i det där. Visst, jag kände ju till entreprenaduppdraget som sådant. Det hade funnit så länge jag kunde minnas, jag tror till och med innan jag såg dagens ljus för över 40 år sedan och nu ville man alltså ta bort det och spara pengar. Det hade jag ju inget emot. Men för Jan Bernander var det tydligen en stor triumf att jag inte reagerat. Han hade nämligen koll på att den person som ägde det där entreprenadföretaget var en morbror till mig! Så var det. Och då, menade Bernander, kunde jag anses jävig. Jag hade deltagit i ett beslut som rört en mig nära anhörig. Något jag borde ha anmält innan ärendet behandlades. Fast han sa inget till mig – då.

Lagen om jäv handlar förstås i grunden om att ingen ska sitta med och fatta beslut som kan gynna en själv eller närstående. Men Benny Karlsson var för det första inte i förväg medveten om att just hans morbror (som han inte umgåtts med privat) skulle komma upp på tapeten, för det andra inte trott att denna rapportpunkt på dagordningen var en beslutspunkt och för det tredje, ändå varit helt passiv i behandlingen av ärendet.

Så frågan är: när under resans gång skulle han ha kommit underfund med att han borde anmäla jäv?

När denna dagordningspunkt var avklarad satt Benny Karlsson kvar tillsammans med de övriga vid styrelsens bord och var lyckligt omedveten att han, enligt Jan Bernander, just begått det andra av tre brott som skulle komma att kosta honom – jobbet!

Att köpa möbler

På Lessebo bruk finns förstås, som på alla arbetsplatser med mer än 50 anställda, en skyddskommitté. Den är partssammansatt och består av ledamöter från företaget och facken. Hösten 1998 beslutade Lessebo bruks skyddskommitté att köpa nya möbler till den nya fackliga expedition Pappers avdelning 94 skulle få inredd inne på fabriksområdet – för att bland annat underlätta för lokalvårdarna i deras arbete.

Men det dröjde två år innan den nya expeditionen var färdigställd. Då, i september 2000, passade Benny Karlsson på att tala med dåvarande brukschefen i Lessebo, Ulf Bergqvist, om skyddskommitténs gamla beslut att köpa nya möbler till fackets lokal.

Benny Karlsson hade ett förslag:

– Vi i avdelningen hade tidigare tillerkänts

ett skadestånd från företaget på 70.000 kronor. De pengarna hade ännu inte betalats ut. Då tyckte jag att företaget kunde få köpa de där kontorsmöblerna för motsvarande belopp. Vilket skulle vara fördelaktigt för företaget. Det hade inte brukschefen något emot.

Det var en för båda parter praktisk uppgörelse. I Växjö hade företaget redan en leverantör, som man brukade köpa kontorsmöbler av. Så efter att avdelningens kassör Lars Turunen kollat med ekonomiavdelningen på bruket fick han klartecken. Och brukschefen gav också besked om att han kollat upp och att förfarandet var riktigt.

– Jag och Lars Turunen åkte till Växjö och genomförde köpet. Men innan vi skrev på så ringde jag en extra gång till personalchefen Kaj Fransson för att vara helt säkra på att allt var i sin ordning. Och det var det. Frid och fröjd, trodde vi.

Men det var inte frid och fröjd. Inte när direktör Jan Bernander vid huvudkontoret i Klippan fick veta vad som hänt. För honom var möbelköpet till fackets expedition inget annat än det tredje av de tre brott som skulle komma att kosta Benny Karlsson – jobbet!

Avdelningens kassör Lars Turunen följde med och köpte möbler.

Ett mysterium

Vi sitter där, Benny Karlsson och jag, på Pappers expedition i Lessebo 1 april 2003 och gungar lite lätt på de riktigt bekväma sammanträdesstolarna. De är bevisligen i fackets ägo – trots Bernanders anklagelser om att de inköpts i strid med företagets

gällande inköpsrutiner. För så agerade bolagets ägare, att han rev upp himmel och jord i efterhand och tyckte sig se formella fel i själva hanteringen av möbelköpet. Den som rotar sig ner i turerna kring hur inköpet gick till finner snart att om något fel har begåtts så är det att företagets inköpsansvariga möjligen kan ha gjort någon formell miss i den byråkratiska pappershanteringen. Bernander skrek i högan sky att det minsann saknades en giltig attestpåskrift – men medgav sedan i arbetsdomstolen att "Benny Karlssons agerande läktes i efterhand genom att ordern attestades av Kaj Fransson".

Varför skulle personalchefen attestera i efterhand om inte uppgörelsen varit riktig och inköpet gjorts i enlighet med vad man kommit överens om, mellan fackets ordförande och brukschefen Ulf Bergqvist?

Att Kaj Fransson skrev på hade sin alldeles uppenbara förklaring: Möbelinköpet var i sin ordning.

Benny Karlsson skakar på huvudet. Han tycker fortfarande, mer än två år efter det som hänt, att alltihop är ett mysterium. Hur kunde koncernens högste chef, sedermera i ett reportage i affärstidskriften Veckans Affärer döpt till "vår tids brukspatron" koka ihop en anklagelseakt på de där tre episoderna och sedan ha det som grund för att avskeda en människa, till på köpet en facklig motpart?

Den ruskiga hösten 2000

Men efter möbelaffären är det fortfarande bara i september månad år 2000. Än har inte dråpslaget mot Benny Karlsson kommit. Och än vet han inte vare sig när eller på vilka grunder en attack kan tänkas komma. Han lever bara med en i och för sig stark känsla av att något är på gång. Om man då skulle plocka fram de tre punkter som så småningom sätts på pränt av Bernander skulle han säkert bli snopen.

– Ja, för jag blev verkligen snopen när de väl kom. Övertid. Jäv. Möbler. Vad var det? Ingenting som jag gjort fel. Och absolut inte något som mänskligt att döma skulle gå att ha som grund för att varsla en anställd om uppsägning. Än mindre att ha som grund för att med omedelbar verkan avskeda en facklig förtroendevald. Säger Benny Karlsson och samlar sig för att skildra "upploppet", denna den ruskiga hösten 2000.

Den 25 oktober skrev Jan Bernander till Benny Karlsson. Ett olycksbådande brev:

"Du uppmanas lämna tillbaka mobiltelefonen till företaget. Behöver Du ringa tjänstesamtal utanför arbetsplatsen får Du använda egen telefon och skicka räkning.

Mitt förtroende för Dig har rubbats genom Ditt oskick att handha företagets resurser enligt ovan."

(Bernander påstod att Benny Karlsson missbrukat mobilen genom att använda den i stället för att söka upp personen i fråga. (reds. anm.))

En knapp vecka senare, den 31 oktober, var det dags för, skulle det visa sig, Benny Karlssons allra sista sammanträde i Klippans koncernstyrelse. Strax innan mötet kallades Benny in till ett möte i enrum med Jan Bernander.

– Det var nu han klippte till. Jag tänkte att det kanske skulle handla om mobiltelefonen, som han ju hade skrivit till mig att jag måste lämna ifrån mig. Men det som nu kom fick mig att bli ordentligt förvånad.

– Först viftade han med ett papper om att vi beställt möbler till fackets expedition via företaget. Det hade inte gått rätt till. Sedan kom nästa handling. Den innehöll ett entreprenadkontrakt mellan bolaget och Tage Johansson Maskin AB. Det kontraktet hade vi haft uppe på styrelsen i september. Och eftersom Tage Johansson onekligen är min morbror kunde Bernander tvärsäkert slå fast att jag varit jävig. Till råga på allt så hade jag, enligt Bernander, tagit ut övertidsersättning på bedrägligt sätt. Se där, han hade nu tre grova anklagelser mot mig och därmed, tyckte han, grund för att avskeda mig. För han påstod att jag hade agerat korrupt, oansvarigt och bedrägligt.

Benny Karlsson tappade dock inte fattningen, utan kunde lugnt och sakligt tillbakavisa hela det bernanderska "paketet":

- Nej, han hade faktiskt inte varit medveten om att det skulle ha handlat om en jävssituation på styrelsens sammanträde.
- Nej, det var inte fel att köpa fackets möbler via företaget – eftersom det var precis vad han själv och brukschefen Ulf

Bergkvist kommit överens om skulle göras med det inestående skadestånd företaget var skyldigt facket.

- Nej, han hade inte missbrukat rätten till övertid. Allt det han tagit upp i övertidsrapporterna var attesterat och godkänt av personalchefen Kaj Fransson.

Jag tänker, när jag hör Benny Karlsson berätta om detta möte mellan fyra ögon, att om det hade varit jag som suttit där inför min chef så skulle jag ha blivit fruktansvärt sårad och arg. Och jag hade kanske inte orkat gå i svaromål utan vänt på klacken och lämnat rummet. Så fräckt agerat av chefen, så genomskinligt, så konstruerat och så uppenbart provocerande.

Men Benny Karlsson gjorde det han ansåg rätt. Han förklarade hur saker och ting förhöll sig. Han lät sig inte knäckas av att högste chefen vräkte ur sig alla dessa falska anklagelser. Han försvarade sig, därför att han visste med sig att han inte begått några fel. Han förstod att Bernanders anklagelser var så långsökta att de rimligen inte hade kunnat föras längre än till just den här punkten, i det här rummet, där bara dessa båda aktörer, bolagets huvudägare och de anställdas ledande företrädare, befann sig.

"Du är superkorrupt, din djävel!"

Direktör Jan Bernander var dock inte färdig. Han lät sig inte hejdas. Han hade inte för avsikt att lyssna på eller ens fundera över fackordförandens förklaringar. Det var nu inte fråga om att gå tillbaka till sina egna chefer på bruket i Lessebo och höra med dem om det låg något i vad Benny Karlsson anfört till sitt försvar. I stället sa koncernchefen följande, enligt Benny Karlsson:

– Jag kommer att avskeda dig – om du inte säger upp dig själv-mant. Lämna du in din avskedsansökan nu får du sex månads-löner. Om du inte går frivilligt tänker jag gå ut med en pressrele-ase och tala om vad du gjort.

För att ge ordentligt eftertryck åt budskapet, berättar Benny Karlsson, kom så en extra harrang från Bernander:

– Du är superkorrupt din djävel. Jag råder dig att skaffa den bästa av advokater. Men du kommer i alla fall att åka åt helvete. Jag ska se till att även din förbundsordförande Sune Ekbåge för-passas dit."

– Eva frågade om det låg något i Bernanders anklagelser och när jag sa nej sa hon att om jag hade rent samvete så fick jag inte vika ner mig, berättar Benny.

Den kvällen var det inte så lustigt att komma hem till familjen och berätta vad som hänt. Hustrun Eva och deras tre barn, 15, 12 och 9 år gamla, skulle komma att drabbas hårt hur Benny än gjorde.

Tänkte hoppa av – men frun avrådde

– Jag var beredd att hoppa av. Hade svårt att tänka mig att fortsätta att strida efter det som hänt. Jag ville inte låta familjen råka så fruktansvärt illa ut som jag var säker på att den skulle göra om det kom ut att jag blivit avskedad.

Benny Karlsson har lite svårt med rösten när det kommer till den här punkten i berättelsen. Tiden läker alla sår sägs det, men även om det nu hunnit gå över två år sedan den där oktoberkvällen så finns där kvar, troligen för alltid, ett själsligt ärr. Han fortsätter dock:

– Eva är klok och hon var samlad. Hon frågade om det låg något i Bernanders anklagelser och när jag sa nej sa hon att om jag hade rent samvete så fick jag inte vika ner mig. För hur skulle det då bli? Vad skulle folk egentligen tro och tänka? För det skulle ändå på ett eller annat sätt, menade Eva, sippra ut och folk i samhället skulle få veta vad som låg bakom att fackets ordförande hux flux sa upp jobbet och inget annat hade att ta sig för. Och hur kunde jag i långa loppet känna respekt för mig själv om jag tog de sex månadslönerna och försvann från bruket?

– Mina barn hade också synpunkter på sättet jag blivit behandlad. Dottern sa: Men pappa, hur kan dom säga att du tagit ut för *mycket* övertid, du som jobbar jämt och nästan aldrig är hemma med oss..?

För Benny Karlsson handlade det nu om att försöka klara sig fram i oviss väntan timme för timme. Än hade inte uppsägningen kommit.

Det blev massor med tid i telefon, både med Sune Ekbåge och Lennart Olovsson från Pappers i Stockholm, och med brorsan i Växjö (som också han, flera år tidigare, varit ordförande i lokala facket) – och förstås med kompisarna i avdelningen på Lessebo bruk. Alla stödde honom, uppmuntrade honom och ville att han skulle hålla emot det starka tryck som hela tiden fanns där; trycket att kasta in handduken, lockelsen att göra slut på alltihop genom att ringa Bernander och tacka ja till de sex månadslönerna i avgångsvederlag (ungefär 120.000 kronor, före skatt).

Skulle skrämstaktiken lyckas?

Det är lätt att föreställa sig att direktör Bernander också gick och vankade av och an på sitt kontor. Skulle han lyckas med sin tuffa skrämstaktik? Om vilken det ryktas att han redan tidigare, i något annat företag, provat den med framgång.

Hur hård var han egentligen, den där envise smålänningen från gården Skogslund i Linneryd i Tingsryd kommun i Kronobergs län?

Det blev onsdag. Benny Karlsson tog sin Volvo och åkte till jobbet som vanligt. Inget hände. Bernander hörde inte av sig. Benny Karlsson tänkte inte kapitulera. Det blev torsdagen den 2 november. Inget brev eller telefonsamtal från fackordförande Karlsson.

Nu fick det räcka. Han skulle väck, därmed basta! Jan Bernander var inte mannen som krusade. Han var känd för sin handlingskraft, för sin eminenta förmåga att få saker att hända. Och mycket hade hänt i Klippan sedan han kom in i ruljangsen för mindre än ett år sedan. Men det hade inte gått fort nog, i alla fall inte i Lessebo och han hade identifierat det verkliga problemet: den motsträvige fackbasen Benny Karlsson, ständigt uppbackad av den där Ekbåge på förbundskontoret. De skulle inte få sättas fler käppar i hjulen på Lessebo bruk. Fick man bara bort Benny Karlsson, så...

Avskedad med omedelbar verkan

Sagt och gjort! Instruktioner meddelades brukskontoret i Lessebo. Personalchefen Kaj Fransson, som inte bara varit Benny Karlssons ständige motpart i en massa lokala förhandlingar, utan också tillhörde samma jaktlag som Benny hemma i byn Linneryd, fick det allt annat än angenäma uppdraget att vara "bödel". På förmiddagen kallade han Benny Karlsson och vice ordföranden Tuve Svensson till brukskontoret (som ligger lite avsides utanför fabriksgrindarna). Där sa han till sin facklige motpart precis det som koncernens huvudägare Jan Bernander beordrat honom att säga:

– Du är avskedad. Du måste nu lämna ifrån dig alla identitetshandlingar, passerkort, dina nycklar och mobiltelefonen. Du är med omedelbar verkan avstängd från arbetsplatsen och får inte återvända till fackets expedition.

Ett papper överlämnades också. Det var ställt till Benny Karlsson och under rubriken "ARBETSBEFRIELSE" kunde Benny läsa följande:

ARBETSBEFRIELSE

Arbetsbefrielse gäller för Dig fr o m 2000 11 02
kl 12.00 mot bakgrund av lagt varsel/
underrättelse.

Jan Bernander

Brevet var undertecknat av – just det! – Jan Bernander.

Benny Karlsson var knappast överraskad. Möjligen lite förvånad över det hårda anslaget, detta att inte ens kunna gå tillbaka till sin expedition och hämta sina personliga tillhörigheter.

– Jag sågs tydligen som en säkerhetsrisk av företaget, säger Benny, som inte hade svårt att gissa sig till att också denna detalj var ordentligt regisserad från huvudkontoret nere i Skåne.

– Hur det nu var så gav Kaj Fransson med sig så pass att jag kunde få tillåtelse att gå tillbaka till vår expedition och hämta mina grejer. Fast bara i hans sällskap. Så han eskorterade mig in på fabriken, fram till fackets expedition. Och jag fick inte gå därifrån utan hans samtycke.

Väl inne på expeditionen utbröt febril aktivitet, telefonerna gick så klart varma. Nu hade kriget brutit ut. Klippan AB hade bekant färg. De hade utan krumbukter avskedat en facklig ledare. På de mest osannlika grunder... förresten, vilka var egentligen skälen? Jodå, Benny Karlsson hade ju fått höra dem, när han mötte koncernchefen i enrum ett par dagar tidigare, men anklagelserna var inte satta på pränt.

Förstärkning på väg

Från Stockholm var förstärkning på väg. Med kortast tänkbara varsel fick Pappers förhandlingsombudsman Bengt Jansson stuva om i sitt planerade dagsprogram (en tjänsteresa till Norrköping) och kasta sig på flyget till Växjö. Varken förbundets ordförande Sune Ekbåge eller avtalssekreteraren Lennart Olovsson – de två som fram till nu varit mest engagerade i att stötta och ge råd åt Benny Karlsson – hade en chans att ta sig till Lessebo. Båda befann sig utomlands.

En fråga att diskutera för styrelsen i Pappers avdelning 94, förstärkt med förbundsombudsmannen Bengt Jansson (en person som kom att betyda mycket på många sätt för Benny) på plats, var hur man nu skulle bedriva det fackliga förhandlingsarbetet. Förhandlingskommittén hade blivit en man kort, man hade ingen ordförande.

Stopp! Vänta! Visst hade man det. Benny Karlsson var fortfarande avdelningens ordförande, något ju inte ens Jan Bernander kunde förhindra. Men rent praktiskt, hur bar man sig åt? Benny Karlsson fick ju inte verka från sin fackliga expedition. Inte så länge den låg inne på fabriksområdet.

Pappers avdelning 94 välkomnades att omedelbart flytta över högkvarteret till Folkets hus i Lessebo.

Facket flyttar ut...

Facket hade liksom blivit inlåst. Åtminstone om man ville ha kvar ordföranden i arbete. Men det fanns faktiskt en lösning. Fick inte Benny Karlsson gå in på sin arbetsplats, ja då var det väl bara för facket att ta sitt pick och pack och gå ut till Benny. Lessebo Folkets hus-förening hade nyckeln – till en alternativ expedition. Pappers avdelning 94 välkomnades att omedelbart flytta över högkvarteret till Folkets hus.

Vilket också skedde denna eftermiddag, torsdagen den 2 november. Under ledning av Bengt Jansson gällde det att samla ihop sig och tänka ut vilka mått och steg som behövde vidtas.

– Jag behövde svart på vitt om vilka skäl som gällde för "arbetsbefrielsen". Det kom inget sådant under torsdagen. Men nästa dag, fredagen den 3 november, hade företagsledningen skrivit ett papper med rubriken "skäl för avskedande av Benny Karlsson" och där det stod att jag missbrukat övertidsreglerna, kringgått reglerna för inköp av kontorsmöbler samt deltagit i bolagsstyrelsebeslut i strid med aktiebolagslagens jävsregler.

Lokala förhandlingskommittén, Tuve Svensson, Görgen Jansson och Conny Eriksson, kunde snart gå över till brukskontoret med ett dokument som skulle komma att vända upp och ner på händelseutvecklingen.

Benny berättar:

– Våra förhandlare – av naturliga skäl var jag var inte själv med den här gången – begärde helt enkelt att företaget skulle ta tillbaka avskedandet. Och vi hade trumf på hand. För när en arbetsgivare ger sig på en fackligt förtroendevald som nu skett och motparten, alltså vi i facket, anser att det strider mot förtroendemannalagen har man rätt att begära tolkningsföreträde. Vilket våra förhandlare gjorde. De krävde att jag omedelbart skulle återinsättas i tjänst.

– De i företagsledningen insåg att vi i facket kunde reglerna och att vårt krav var korrekt. Det gick alltså inte att stänga av mig från arbetet längre. Även om de ju inte tog tillbaka själva avskedandet. De måste bara avvakta med verkställandet till dess att en kommande förhandlingsprocedur klarats av.

...och facket flyttar hem igen!

I och med detta var den tillfälliga "exilen" över. Inget hindrade facket, med Benny Karlsson i spetsen, att återta avdelning 94:s expedition – innanför bruksgrindarna. På måndag morgon, den 6 november, stod Benny Karlssons Volvo 850 pryddig parkerad utanför grinden – medan föraren själv med all rätt i världen kunde passera förbi vakten och bort till sin fackliga expedition – och med återvunnen rätt att röra sig fritt överallt på företaget.

– Det var naturligtvis en seger i sig. Men du ska veta, säger Benny Karlsson med darr på stämman, att det var svårt att komma igen. Jag hade inte sovit just någonting under helgen. Och på lördagen när jag, Eva och barnen åkte in till Lessebo för att handla ville jag först inte ens gå in på Konsum. Jag kände mig skygg. Hur skulle folk reagera när de såg mig? Skulle de tissla och tassla och peka på mig och prata bakom ryggen?

Men Benny tog sig samman och gick med in. Och fick uppleva något helt annat än det han fruktat. Folk kom fram spontant till honom, också människor han inte kände, och gav honom varmt stöd och glada tillrop i stil med "stå på dig, ge inte upp".

Benny Karlsson hade visserligen starkt stöd från folk omkring sig och det kom blommor och fax och e-post från alla håll och kanter. Men familjen befann sig ändå under hård press. Barnen tyckte det var jobbigt att gå till skolan, även om de inte direkt utsattes för mobbning. De kände sig uttittade, iakttagna.

De hade en pappa som kanske gjort något man inte får göra och fått sparken för det. Hur kunde Bennys barn veta att de andra inte tittade snett på dem?

– Vi möttes i alla fall av stor förståelse bland lärare när vi talade om för dem att det kanske inte var så lätt för våra barn att klara av skolgången så bra just då. Och en lärare, vet jag, tog på en lektion på ett mycket bra sätt upp det här som hänt, så att barnen förstod.

– Att det här som drabbade mig var en rätt stor sak också utanför lilla Lessebo, det insåg jag väl, men när nyheten kom i SvT Aktuellt den där första kvällen, då jag just hade blivit avskedad, det var först då som jag började fatta hur stort det var. Nyheten om mig kom allra först, därefter hade de nyheten att Georg Bush vunnit amerikanska presidentvalet...

Benny Karlssons fackliga bana hade så när tagit slut där i början av november 2000, men de flesta trodde nog att krisen var över i och med att han kunnat återgå i jobbet och därefter dagligdags sågs komma in på fabriken och traska bort till fackets expedition. Riktigt så självklart var det inte.

– Det hände flera gånger, den närmaste tiden fram mot jul, att jag på väg till jobbet plötsligt bara svängde in på dikesrenen och stannade. Jag kunde få andnöd och kände panik, ångest, och tänkte att, nej, jag åker inte till jobbet. Det får vara nog nu. Aldrig mer. Det blev en inre kamp. Men jag höll ut, inte någon enda gång gjorde jag slag i saken att vända om och åka hem igen. Jag tog mig till jobbet. Där det också stundvis var svårt, jag gick liksom i dimma och, ärligt talat, var jag inte särskilt nyttig alla gånger i det fackliga arbetet. Det var de andra i styrelsen som fick dra det tunga vardagliga lasset.

– Vad höll mig ändå i gång? Jag har sagt det förut. Allt stöd runt omkring. Hemma i familjen. Kompisarna i avdelningen. Sune, Lennart och de andra på förbundet – inte minst Bengt Jansson, som plötsligt hade kastats in i det här och gjorde ett fantastiskt fint jobb för mig och oss lokalt. Min bror i Växjö. Kurt Junesjö på LO-TCO Rättskydd, s-riksdagsledamoten Carina A. Elgestam, Bo Hjalmarsson från LO och en massa andra människor som trodde på mig. Till exempel Mats Persson, som varit ordförande på Pappers i numera nedlagda Fridafors. Han var med och ordnade en demonstration med röda fanor och plakat utanför grindarna på bruket den där dagen när de centrala förhandlingarna inleddes

och företagsledningen vägrade göra upp i en förlikning – trots att till och med deras egen arbetsgivarorganisation Skogsindustrierna erkänt att jag hade blivit felaktigt avskedad.

Vi kunde inte fly

Men det fanns också annat som drev på. Eva och jag hade pratat mycket om detta med förlorad heder. Vi kunde inte fly undan utan att riskera att tappa all självrespekt. Vi visste båda att jag var oskyldig och minsta reträtt kunde betyda att vi skulle drabbas av den där stämpeln man kan få, du vet i stil med "ingen rök utan eld".

Eva Karlsson arbetar på förskola i Lessebo och hon märkte snart att Benny gjort rätt som stod emot företaget. Också hon möttes av sympati och stöd. Och när det handlade om hennes egna barn och skolan fick hon visshet:

– Första kvällen sedan det blivit känt att Benny avskedats gick jag på ett föräldramöte. Så klart att jag var väldigt nervös och spänd. Hur skulle jag bli bemött? Men jag oroade mig i onödan. Det hände inget särskilt, inga kommentarer eller konstiga blickar. Allt var som vanligt. Kanske hade de inte hunnit höra nyheten, eller också såg de inget konstigt i mig eller det som hänt.

Det var skönt.

När det så småningom blev central förhandling i Lessebo och det stod klart att företagsledningen inte längre hade något stöd ens från sin egen arbetsgivarorganisation fanns många demonstranter på plats till stöd för Benny Karlsson. Hustrun Eva berättar:

– Jag kom åkandes i bil förbi fabriken och såg allt detta, alla röda fanor och alla plakaten och alla människor som ju faktiskt var där och demonstrerade för Benny. Jag blev så lycklig och rörd att jag grät av glädje och tacksamhet, hela vägen hem.

Familjen Karlsson kämpade på. Men det var tufft att bara vänta på att något skulle hända. För även om det hade blivit seger i så måtto att Skogsindustriernas förhandlare gett facket rätt i att uppsägningen var ogrundad så vägrade ju företaget att erkänna att man gjort fel. Den nya fasen i det här dramat handlade om att facket centralt ihop med den juridiska experten på LO-TCO Rättsskydd AB, Kurt Junesjö, skulle snickra ihop en stämningssökan till arbetsdomstolen och få igång en rättegång mot företaget.

Vi visste i och för sig att det skulle dröja innan domstolen tog upp ärendet. Fast även om man är beredd på det så finns oviss-

heten där. Vi fick veta att vi hade stor chans att vinna målet. Men kunde man garantera att vi skulle vinna? Nej, det kan ju ingen. Ingenting är klart förrän allt är klart, säger Eva Karlsson och minns något som ändå gav lite extra glädje och förbättrade stämningen hemma:

– Någon dag före jul ringde Pappers förbundsordförande Sune Ekbåge hem till oss och berättade att han hade en present till familjen. Vi skulle i februari alla fem, Benny, jag och barnen, få åka ner till förbundets semesteranläggning i Spanien, bara för att få vila och koppla av, få en chans att ha det lugnt omkring oss. Det var ingen dålig julklapp. Vi blev verkligen glada och den julen kändes bra för att vi hade något riktigt trevligt att se fram emot. Och jag kan lova att vi verkligen hade två härliga trivsamma semesterveckor som gjorde oss gott, säger Eva Karlsson och tillägger: en tid tillsammans som fick oss att orka kämpa vidare när vi kom hem.

För, som sagt, än var inte denna mardrömslika resa över. Det skulle komma att dröja nästan ett helt år till den dag arbetsdomstolen definitivt satte punkt för kraftmätningen mellan brukspatron Bernander och fackets ordförande Benny Karlsson.

3

Förbundsordföranden Ekbåge

– Jag har under mina 30 år i fackföreningsrörelsen aldrig upplevt något i närheten av det som hände i Lessebo och det Benny Karlsson blev utsatt för.

Sune Ekbåge ger sin sammanfattande syn när jag våren 2003 möter honom på LO-tillhöriga Svenska Pappersindustriarbetareförbundets kontor i centrala Stockholm. Han är förbundets ordförande och den som ytterst ledde arbetet i något man skulle kunna kalla "Operation rädda Benny", alltså det som hände när "brukspatronen" fick för sig att han till varje pris skulle ha väck sin fackliga motpart på det småländska pappersbruket.

Vi pratar om direktör Jan Bernander och pappersbruksarbetaren Benny Karlsson, om det som hände mellan dem, hur den förstnämnde först avskedade fackets man, men så småningom tvangs bita i gräset – och det ordentligt. Nederlag i central förhandling och sedan, som följdriktig avslutning på hela historien, även stordäng i arbetsdomstolen, AD.

Sune Ekbåge skräder inte orden när han talar om det omoderna och osannolika ledarskap denne direktör Bernander visade upp. Fortfarande denna dag, två och ett halvt år efter att det brakade löst i Klippan (där koncernkontoret ligger) och i Lessebo (där det anrika dotterbolaget är beläget) ställer sig Ekbåge frågande till hur Bernander kunde göra som han gjorde.

– Så mycket begriper jag ju att denne företagets huvudägare ville ha bort en besvärlig och motspänstig företrädare för arbetarna på bruket i Lessebo. Men att han hade så dålig känsla för vad som var möjligt och hur det skulle gå till att knäcka motståndaren är ofattbart. Det måste ha slagit slint på något sätt, han måste ha blivit alldeles rasande när den ursprungliga taktiken,

att skrämna i väg Benny Karlsson med sex månadslöner som futtig kompensation, totalt misslyckades, säger Sune Ekbåge, väl medveten om att metoden kunde ha fungerat – om inte Benny Karlsson själv varit så tuff som han var och om han inte dessutom fått så bra uppbackning som han ändå fick från sin omgivning, både från lokalt och centralt håll.

Pappers förbundsordförande Sune Ekbåge skräder inte orden när han talar om det omoderna och osannolika ledarskap direktör Bernander visade upp.

En annan Karlsson

Det händer då och då att anställda varslas om uppsägning på grunder som är mer än tvivelaktiga. Då rycker facket ut, så även Pappers. Men det sker då inte så ofta att det precis är vardagsmat. Och att förbundet ska behöva försvara en enskild facklig förtroendeman utsatt för trakasserier och attacker från sin arbetsgivare är ovanligt. Det finns dock ett riksbekant fall – som för några år sedan drabbade en annan Pappersmedlem Karlsson, nämligen Kjell-Erik Karlsson på Värö bruk i Halland. Han fick sparken därför att han ansågs ha uttalat sig offentligt – på ett kommunfullmäktigesammanträde! – och illojalt mot sin arbetsgivare om företagets sätt att handskas med miljöfrågor. Trots att företaget bröt mot anställningsskyddslagen och trots att Arbetsdomstolen sa ifrån att Kjell-Erik Karlsson skulle ha tillbaka sitt jobb vägrade Värö bruk. Då strejkade hans arbetskamrater vilt och till slut bet företaget i det sura äpplet och återanställde honom. I dag är Kjell-Erik Karlsson tjänstledig från bruket och riksdagsledamot för vänsterpartiet.

Någon strejk behövde ju aldrig tillgripas i Lessebo. Fast ingen vet vad som kunde ha hänt om företaget inte sansat sig i sista stund och låtit Benny Karlsson komma tillbaka innanför bruksporten – efter ungefär ett dygns utestängning. Den gången

utnyttjade Pappers det tolkningsföreträde som lagen ger facket, när parterna är oense om vad som ska gälla.

Sune Ekbåge vet i alla fall att "Operation rädda Benny" inte gick med automatik eller på slentrian. Det krävdes massor av arbete, massor av engagemang och massor av stöd till den drabbade – och ordentligt med kunskaper om hur lagar och avtal fungerar.

– En faktor som haft betydelse, och det vill jag gärna framhålla, är att vårt fackförbund har en alldeles speciell struktur som gör det lättare att skydda och stödja våra medlemmar och deras valda företrädare. Varenda avdelning i Pappers är tydligt placerad på varsin arbetsplats. Vi har inga storavdelningar, inga småarbetsplatser, inga organisatoriska mellanled, utan bara våra 70 avdelningar på 70 fabriker och sedan ett tiotal funktionärer på förbundets centrala expedition här på Olof Palmes gata i Stockholm.

Avståndet mellan den lokala fackföreningsordföranden och centrala förbundsledningen är helt enkelt kort. Det går an för vem som helst av dessa 70 avdelningar att utan dröjsmål komma i kontakt med vem man vill på förbundskontoret – också med ordföranden. Och honom känner alla. Mer eller mindre. Dels har Sune Ekbåge suttit i över tio år som ordförande, dels möter han sina lokala företrädare flera gånger varje år, både på möten och konferenser, men också genom ett ständigt flackande runt mellan bruken över hela landet. Och därtill hålls täta kontakter via telefon och e-post.

Benny känner motvind

– Så när det började hända saker i Lessebo, efter det att Jan Bernander våren år 2000 tagit över kontrollen av Klippan-koncernen, stod det inte på förrän vår ordförande i avdelning 94, Benny Karlsson, kontaktade mig och andra på förbundsexpeditionen. Han kände motvind, att det han förde fram inte alls passade direktör Bernander. Benny höll oss fortlöpande informerade, ena gången pratade han med mig, nästa kanske med avtalssekreteraren Lennart Olovsson eller ytterligare några på förbundet. Så vi visste vad som försiggick. Och vi försökte ge råd, så att Benny inte skulle göra onödiga fel, som kunde läggas honom till last, minns Sune Ekbåge.

Benny Karlssons chef i Klippan, "brukspatron" Jan Bernander, som han porträtteras i direktörstidningen *Veckans Affärer* (8/03).

Det handlade om att vara försiktig. Och syftet var naturligtvis ett enda: att inte ställa till det för Benny, hans avdelning eller för medlemmarna på bruket. Det gällde att kunna sköta det fackliga uppdraget på bästa möjliga sätt utan att för den skull provocera arbetsgivaren. Men den här gången handlade det om att möta en företagsledare som inte älskade dialog eller kompromisser, som inte ville lyssna utan hade som arbetsmetod att vara enväldig, ungefär som 1800-talets brukspatroner.

Den bilden av Jan Bernander är ingen propagandauppfinding från fackets sida. Till och med affärstidningen *Veckans Affärer* fick erfara vad det var för slags herre de hade att göra med när tidningens reporter tidigt i vintras åkte till Klippan för att göra ett normalt reportage om en av näringslivets framgångsmän, om en direktör som förvandlat ett förlustföretag till ett vinstgivande koncern. Reportaget, under vinjetten "Veckans Profil", med rubriken "Den eldfångda patronen på Klippan", inleddes så här:

"Forna tiders brukspatroner på Klippan var stränga män, att döma av tavelporträtten som hänger på styrelserummets väggar. Men att de hade sin överman i 2000-talets Jan Bernander får *Veckans Affärer*s reporter erfara."

På det följer en nästan surrealistisk skildring av en man vars kvaliteter som ledare tvivelsföretan sätts ifråga. Så klart att han bland många andra häpnadsväckande utspel lyckas få med en släng riktad mot sin antagonist i Lessebo:

”Benny Karlsson som ju vann över Bernander i Arbetsdomstolen smädas ordentligt. Han beskrivs i boken (Bernanders bok ”Lesseboleken”, reds anm) som en gycklare. ‘Ingen lyssnar längre till honom, men han är en rolig figur som försörjs av bruket.’” Ordföranden för Pappers avdelning i Klippan, Johan Pettersson, ger en annan bild för VA: ”Benny Karlsson har ett mycket stort förtroende hos sina medlemmar i Lessebo.”

Så långt Veckans Affärer.

Koll på det som händer

Pappers förbundsordförande Sune Ekbåge är inte imponerad av denne företagsledare. Det är inte precis med honom han för dialog när han behöver tala med motpartens företrädare. Ty också det är en viktig uppgift för en fackföreningsledare, att hålla regelbundna kontakter med andra sidan, med skogskoncernernas beslutsfattare, för att ha bästa möjliga koll på det som händer i en bransch i ständig och snabb förändring. Fusioner, uppköp, rationaliseringar, strukturomvandling, nedläggningar, ägarbyten, produktionsutveckling, internationalisering. Det är begrepp på hög nivå som i slutänden påverkar vardagen för de enskilda skiftarbetarna på de 70 bruken där Pappers har sina 25.000 medlemmar.

Och så handlar det om vardagen på jobbet. Om arbetsmiljön, om arbetstiderna, om lönen, om skifttilläggen, om ledigheter, om semester, om pensioner, om trygghet i jobbet – och om allt annat som handlar om arbetslivets villkor. Det är saker en förbundsordförande måste samtala om, inte bara med sina egna medlemmar utan också med sina motparter, precis som Sune Ekbåges lokala företrädare ute på bruken. De träffas, diskuterar, förhandlar, kommer överens, sluter avtal eller förblir ibland oense och hänskjuter sina lokala tvistefrågor till centrala parterna för avgörande. Och någon gång då och då, men inte allt för ofta, tvingas man gå till Arbetsdomstolen för att få ett definitivt slut på tvisten. Då är den gängse ordningen den att pappersindustriarbetarna företräds av sin förbundsledning, medan pappersbrukets före-

tagsledning vid sin sida har arbetsgivarorganisationen Skogsindustrierna som sitt stöd.

I fallet Benny Karlsson blev det ju inte riktigt så.

– Den där kvällen när Benny Karlsson ringde mig på mobilen och berättade att han nu fått sin uppsägning, brevet om ”arbetsbefrielse” undertecknad av Jan Bernander förstod jag direkt vad som komma skulle. Tyvärr. Vi vågade inte riktigt hoppas på att Jan Bernander skulle ta sitt förnuft till fånga och lugna ner sig. Vi insåg att han nu hade bestämt sig för att med alla till buds stående medel försöka jaga bort Benny Karlsson från bruket, konstaterar Sune Ekbåge och fortsätter:

– Just den dagen befann jag mig långt från Benny, utomlands, och lika illa var det för vår avtalssekreterare Lennart Olovsson. Vi befann oss på olika platser utanför Sveriges gränser och hade inte en chans, någon av oss, att hinna hem och vara till stöd på plats i Lessebo. Men vi var självfallet inte handfallna.

– För som jag sa tidigare, så är vi ett förbund där vi har många bra och täta kontakter mellan oss på förbundet och våra lokalt förtroendevalda. Vi visste att det fanns fler på förbundskontoret som kunde rycka ut, och snart hade vi klart för oss att uppdraget kunde tas över av vår förhandlingsombudsman Bengt Jansson. Han fick hastigt och lustigt kasta om i sitt planerade dagsprogram och byta ut en tågresa till Norrköping mot flyget till Växjö, några mil från Lessebo.

Skulle bli pådrag

Och det gick alldeles utmärkt. Bengt Jansson höll i trådarna ihop med den lokala förhandlingsdelegationen – och hade ständig kontakt med Sune Ekbåge, Lennart Olovsson och andra på förbundskontoret. I ett tidigt skede kopplades även det juridiska expertstödet på LO-TCO Rättsskydd in, arbetsrättsjuristen Kurt Junesjö. Plus att förbundets presschef Stefan Gullberg planerade och gav råd om hur medierna skulle informeras – för att det skulle bli ett ordentligt pådrag i press, radio och tv insåg man ju rätt snabbt. Och det borde inte vara till nackdel för facket eller Benny Karlsson personligen, även om det självklart kom att bli oerhört jobbigt för Bennys familj med den intensiva mediala uppmärksamheten.

– Vi hade först och främst för ögonen att klara Benny, rädda honom undan att bli avskedad. Det var det mänskliga och själv-

klara. Men det gällde även andra värden, vi stod inför en grov föreningsrättskränkning. Vi måste försvara de principer som arbetsrätten bygger på och som ger trygghet för våra anställda och, inte minst, deras valda fackliga företrädare, säger Sune Ekbåge som förklaring till att så mycket tid och möda lades ned på att hindra Klippan-koncernen från att sparka ut Benny Karlsson bakvägen. För det hade ju varit en tänkbar alternativ väg, att hjälpa Benny till ett fett avgångsvederlag mot att han lämnade Lessebo bruk en gång för alla.

En sådan utväg hade kanske varit enklare. Och den hade avgjort inneburit mindre jobb, mindre medial närgångenhet för Benny Karlsson, hans fru och de tre barnen och en snabbare normalisering av stämningläget på bruket bland chefer och anställda. I stället kom det att handla om en process som drog ut i över ett år innan ordföranden i Arbetsdomstolen slog klubban i bordet och förklarade företaget skyldigt att betala ut det hittills största allmänna skadeståndet för en föreningsrättskränkning.

– Men, det är ju som Benny Karlsson säger, om han gett upp så hade det kunnat uppfattas av människor i hans omgivning, bland bekanta i samhället, bland barnens skolkamrater, som att han på något sätt ändå hade gjort något fuffens och att det därför kanske trots allt var rätt att han inte fick fortsätta på jobbet. Hans heder hade varit satt ifråga. Hur skulle det fungera att fortsätta att leva i den rätt lilla kommunen med en sådan stämpel på sig?

Bennys jordbruk

Sune Ekbåge hade redan från start ett gott hum om vilka komplikationerna var på det mänskliga planet, i och med att han kände Benny Karlsson, visste vad som försiggick på bruket och hade klart för sig de bernanderska patronfasonerna:

– Bara en sådan sak som att Benny Karlsson och hans familj på fritiden bedriver ett jordbruk, med bland annat mjölkkor, innebär ju att de inte plötsligt kan lasta in sig och sina tillhörigheter i en flyttbuss och dra vidare. Har svårt att tänka mig att man kan vara så mycket mer ortsbunden än i Bennys situation.

Utöver de mänskliga aspekterna i det enskilda fallet i Lessebo måste fackförbundet tänka i vidare cirklar. Vad händer om ett börsnoterat företag kan göra på det sättet, sparka en obekvämt facklig motpart och sedan köra vidare, som om ingenting har hänt? Vem blir nästa till rakning? Vem på Lessebo hade velat ta

över efter ett sådant statuerat exempel? Och den som ändå tagit på sig ordförandeskapet, hur skulle han/hon våga vara uppriktig och kämpa för sina medlemmar utan att leva i en känsla av att i vilket ögonblick som helst riskera att bli inkallad till högsta chefen och få samma slags "behandling" som företrädaren?

– Fackföreningsrörelsen har fått kämpa för att komma så pass långt som vi ändå gjort. Men vi kan tappa mark och det rejält om vi viker oss för sådana som Bernander. De begär oinskränkt makt, de använder alla tillgängliga medel för att få vara envåldshärskare och saknar insikter om att det är en god idé att företagsledning och anställda möts som likvärdiga parter kring ett förhandlingsbord.

Sune Ekbåge känner fortfarande en sur eftersmak när han tänker på hur Benny Karlsson avskedades på grått papper. Att han själv och förbundskontoret ändå så snabbt kunde skrida in i handlingen till Bennys stöd är dock till tröst. Även Ekbåge själv besökte Lessebo och Benny och fick all information om vad som hänt. Men det blev faktiskt aldrig något personligt sammanträffande med patron Bernander.

– Vi hade gjort upp om att träffas den 24 oktober, för att diskutera frågan om Benny Karlsson. Men just den dagen inträffade en stor företagsaffär i vår bransch, skapandet av nya skogsindustri-företaget Billerud, och jag var tvungen att delta i ett möte om detta. Så jag bad Bernander att vi skulle skjuta på träffen lite. Men det blev inget av med det. Dagen efter, den 25 oktober, fick Benny Karlsson det Bernander-brev där han anklagades för att ha missbrukat sin tjänstemobil. Sedan kom styrelsemötet den 31 oktober då Benny kallades in för att prata med Bernander i enrum och där fick veta att han skulle avskedas – om han inte sa upp sig frivilligt.

Förutom en hel del konversation via e-postbrev har alltså Sune Ekbåge inte haft direktkontakt med Klippan-koncernens huvudägare, inte förrän de möttes öga mot öga – under huvudförhandlingen i Arbetsdomstolen i november 2001, ganska precis ett år efter Lessebo-bataljen.

Det blev tvärstopp

Vägen till AD var inte spikrak. Ett par veckor efter det att Benny Karlsson avskedats blev det centrala förhandlingar. De genomfördes på plats, i Lessebo. Snabbt kom parterna fram till att det inte funnits saklig grund för avskedet. Seger för Pappers och

Benny Karlsson. Men när de skulle enas om ett skadestånd som kompensation för Bernanders begångna dumheter blev det tvärstopp. Inte en krona tänkte företaget punga ut med. Då kunde inte arbetsgivarorganisationen Sveriges Skogsindustrier göra så mycket mer. Förhandlingarna förklarades avslutade och fackets företrädare hade att fundera på vidare mått och steg.

– Jag är verkligen stolt över alla de som gjorde så bra insatser i det här fallet, säger Sune Ekbåge, stolt över att vår organisation fungerar så pass bra som den gör i sådana här lägen, stolt över att ha en sådan person som Benny Karlsson som lokal ledare – och stolt över den helhjärtade insats som vår förbundsombudsman Bengt Jansson gjorde. Mycket tack vare honom hade vi ett bra läge när vi skulle förbereda nästa steg.

Pappers hade kopplat in LO-TCO Rättskydd AB och dess förbundsjurist Kurt Junesjö. Strax före jul hade man satt ihop den stämningsansökan som lämnades in till Arbetsdomstolen. Den väckte stor medial uppmärksamhet då den innehöll skadeståndskrav på en nivå högt över vad som dittills varit brukligt. 625.000 kronor borde AD döma ut i allmänt skadestånd för det flagranta brott bolaget begått mot den i medbestämmandelagen skyddade arbetsrätten. Stämningsansökan presenterades på en presskonferens i Lessebo Folkets hus den 21 december.

I Växjöbladet-Kronobergaren rapporterade den utsände reportern:

”Pappers och den fackliga rörelsen markerade allvaret i Benny Karlsson-tvisten i går genom att förlägga presskonferensen till Lessebo. På plats i Folkets Hus för att stötta Pappers hårt ansatte lokale ordförande på Lessebo bruk var två riktiga höjdare inom facket i Sverige: Kurt Junesjö, förbundsjurist på LO-TCO Rättskydd och Sune Ekbåge, Pappersindustriarbetareförbundets ordförande.”

Tidningen citerade de båda ”höjdarna”. Sune Ekbåge sa: ”Vi måste markera genom att kräva det här skadeståndet, annars kan det få allvarliga konsekvenser för facket.”

Och Kurt Junesjö sa: ”Det blir säkert en lång process där ord står mot ord. Men vi är ganska säkra på att vinna målet. Här gäller det fackliga överlevnadsvillkor, helt enkelt. Det Bernander gjort är ju att ge klara signaler till de anställda att de inte ska engagera sig fackligt.”

Även Benny Karlsson uttalade sig på presskonferensen: ”Det är jobbigt att gå till arbetet. Men han (Bernander, reds anm.) ska inte lyckas knäcka mig.”

Sune Ekbåge fick avrunda i Växjöbladet-Kronobergaren: ”Det enda scenario jag kan tänka mig är att styrelsen tar tag i Bernander. Företagets rykte skadas ju av det här. Arbetsgivarorganisationen har dessutom tagit sin hand ifrån honom som medlem och det har jag aldrig varit med om förut, klagör Sune Ekbåge.”

Med tunga steg

– Även om det här var ett bra läge, säger Sune Ekbåge nu så här efteråt, och även om vi hoppades på mycket pengar till Benny (hälften av det totala skadeståndet, alltså runt 300.000 kr) så ska man tänka på att det var med tunga steg han gick till sitt jobb. Dag efter dag. Och det enda han visste var att det skulle dröja, veckor och månader innan AD sagt sitt. Visst, arbetsgivarförbundet Skogsindustrierna tog sin hand ifrån Klippan AB. De ville inte försvara honom i AD. Men Jan Bernander brydde sig inte om det, utan tänkte göra allt för att dra Benny Karlsson ytterligare i smutsen och till hjälp hade han nu kändisadvokaten Henning Sjöström och hans firma.

– Föreställ dig hur det känns att gå där och vänta. Det dröjde ju till i november 2001 innan det äntligen blev huvudförhandling i AD. Vilken mardrömslik upplevelse att vara där i blickpunkten i Lessebo, på jobbet, på brukskontoret, på samhället, i Konsum, i Folkets hus, hemma i Linneryd, och veta med sig att man faktiskt är oskyldig, att förhandlingarna i och för sig lett fram till att man blivit felaktigt avskedad – men ändå, inte få känna sig offentligt riktigt rentvådd, därför att domstolen ännu inte sagt sista ordet.

En kritisk punkt var förstas julen 2001. Hur skulle de bli hemma hos familjen Karlsson? Kunde man koppla bort och lägga åt sidan all den tumult som varit de senaste två månaderna? Och få en skön avkopplande jul?

Det var då som Sune Ekbåge kunde plocka fram ett trumfkort ur rockärmen:

– Jag hade dragit förslaget för de andra i förbundsledningen och de överlät åt mig att avgöra formerna för det hela och när det skulle ske. Så jag valde att ringa hem till Benny och hans familj dagen före julafton. Jag avslöjade vår idé om vad som borde hända några veckor senare. Vi hade alltså beslutat att skänka Benny och familjen resa och två veckors semestervistelse på förbundets anläggning i Spanien.

– Jag förstår nu så här efteråt att den julklappen kom väl till pass. Dels lyste det upp i vintermörkret att ha fått den och gjorde att man hade något trevligt att se fram emot, dels har man sagt mig att blev det två mycket lyckade veckor på solkusten, trots att det inte var precis årstid för medelhavsbad...

4

Förhandlingsombudsmannen Jansson

Pappers förbundsexpedition på Olof Palmes gata i Stockholm är ingen gigantisk eller glamorös kontorsmiljö. Där finns en slimmad organisation med ett tiotal funktionärer som reser kors och tvärs genom landet för att hålla kontakt med och stötta sina 70 lokala avdelningar, från Nymölla i söder till Kalix i norr. Målet är att de fackligt aktiva i avdelningarna ute på fabriker ska möta sina förbundsrepresentanter minst tre gånger om året, öga mot öga.

Men vissa lokalt förtroendevalda får träffa "förbundsgubbarna" betydligt tätare. Till exempel har det varit så för Benny Karlsson, ordförande i Pappers avdelning 94 i småländska Lessebo. Inte för att han direkt önskat att det skulle bli så, men därför att han under en period verkligen behövde det.

År 2000 brakade helvetet löst för Benny Karlsson. Han kom på kollisionkurs med huvudägaren i det företag i vilket han jobbade, Klippans bruk. Styrelseordföranden Jan Bernander hade bestämt sig för att få bort Benny Karlsson ur företaget. En ytterst allvarlig situation.

Som kulturen är i Pappers hade Benny Karlsson – precis som alla andra avdelningsordföranden i förbundet – kort väg till sina företrädare i förbundshuset i Stockholm. Han kunde ringa direkt till förbundets högste: förbundsordföranden Sune Ekbåge. Och det gjorde han. Snabbt kopplades även avtalssekreteraren Lennart Olovsson in. Båda två var beredda att i varje skede stå Benny bi i den uppseglade konflikten i Lessebo. De höll kontakt, de pratade och kom överens om hur saken skulle skötas. Ovärderliga råd, säger Benny Karlsson när han ser tillbaka på vad som hände den där våren, sommaren och vintern år 2000.

Men den dagen det verkligen brakade loss, den 2 november år 2000, ja då råkade både Sune Ekbåge och Lennart Olovsson, befinna sig utomlands. Så vad göra?

Förbundsombudsmannen Bengt Jansson berättar:

– Jag var på väg till ett möte på en helt annan fabrik, Braviken utanför Norrköping. Då ringde Lennart Olovsson och bad mig snabbt styra om dagens program och åka till Lessebo. För där hände det saker. Jag kände ju till fallet Benny Karlsson, men hade inte själv jobbat aktivt med det. I stället för den planerade tågresan till Norrköping fick det bli flyget till Växjö.

Benny Karlsson hade just fått veta att han skulle avskedas. Med omedelbar verkan. Enligt företaget hade han gjort sig skyldig till tre allvarliga fel. Muntligt framförda. Först dagen därpå kom ett papper med motiveringen till det plösliga beslutet att avskeda facket's ordförande. Där stod:

Lessebo 00 11 03

SKÅL FÖR AVSKEDANDE AV BENNY KARLSSON

1. Missbruk av övertidsreglerna. Vinning för Karlsson, till skada för företaget.

2. Kringgående av reglerna för inköp av kontorsmöbler.

3. Deltagande i bolagsstyrelsebeslut i strid mot reglerna om jäv enligt aktiebolagslagen.

Papperet var inte ens undertecknat.

Men själva uppsägningen då?

Jodå, den hade han fått, direkt av Klippans styrelseordförande Jan Bernander. Så här löd brevet adresserat till Benny Karlsson, Skogslund, Linneryd:

Jan Bernander 00 12 02

ARBETSBEFRIELSE

Arbetsbefrielse gäller för Dig fr o m 2000 11 02 kl. 12.00 mot bakgrund av lagt varsel/underrättelse.

Lessebo som ovan

KLIPPAN AB

Jan Bernander

– Vi kunde lagen och visste hur den borde komma till vår hjälp. Vi hade inte accepterat företagets avskedsbeslut och krävde att frågan skulle tas upp i förhandling. Avskedandet kunde inte träda i laga kraft förrän förhandlingar och eventuell rättslig process klarats av, säger ombudsman Bengt Jansson.

”Arbetsbefrielse”? Jo, det lät kanske trevligt. Men det handlade inte om något annat än ett rätt avskedande.

En hint om vad som komma skulle hade Benny Karlsson fått ett par dagar tidigare, i samband med koncernstyrelsens möte i Klippan. Där hade Jan Bernander rakt i ansiktet på Benny Karlsson talat om att han skulle avskedas – om han inte kom in med en redovisning av sin uttagna övertid. Alltså den övertid han redan beviljats efter skriftligt godkännande av Lessebo-fabrikens personalchef Kaj Fransson – samme personalchef som deltagit i just de möten och sammankomster som orakat övertidsarbetet. Samme personalchef som alltså visste exakt vad det var för övertid det handlade om och inte funnit uttagen anmärkningsvärda. Ändå valde en överordnad att köra över personalchefens attesteringsbeslut. Men det var inte den lokale brukschefen som gjorde det, inte heller den ännu högre placerade personalchefen i Klippan-koncernen, inte ens den högste chefen av dem alla, koncernens VD Bengt Östensson – utan bolagets huvudägare, tillika styrelseordförande Jan Bernander.

Bara "vanlig anställd"

I Arbetsdomstolen ungefär ett år senare hette det i företagens försvaret att åtgärden att avskeda Benny Karlsson inte handlade om honom som facklig företroendeman utan enbart som en vanlig anställd, vem som helst...

Skulle vara intressant att se i vilket annat börsnoterat företag en huvudägare skulle komma på tanken att gå förbi raddan av underställda direktörer och chefer, ge sig in i ett dotterbolag, där öppet desavouera en personalchef och peka ut en vanlig arbetare och på lösast tänkbara grund ge honom eller henne sparken.

Så klart att alla insåg, redan då, att det här handlade om en rasande kapitalists kompromisslösa attack mot en motsträvig fackföreningsledare – som skulle krossas en gång för alla. Arsenalen mot Benny Karlsson innehöll hot, skrämsel, mutförsök och till slut, när inget annat hjälpte, avsked på grått papper.

Runt lunchtid torsdagen den 2 november 2000 kommer Bengt Jansson till Lessebo.

Beskedet var att Benny Karlsson skulle vara väck från fabriken senast klockan 12.

Klippan-koncernens huvudägare Jan Bernander var personligen på plats och överlämnade papperet med beskedet om "arbetsbefrielse".

Benny Karlsson hade fått lämna ifrån sig passerkort, nycklar och sin tjänstemobiltelefon. Han skulle inte ens få gå tillbaka till fackets expedition, som låg i en av fabriksbyggnaderna innanför grindarna. Till slut medgav ändå personalchefen att han kunde följa honom dit, och hålla honom under uppsikt under tiden han packade ihop. Personalchef Fransson stannade dock utanför själva expeditionen...

– Vi diskuterade det uppkomna läget, jag, Benny och de andra tre i avdelningsstyrelsens förhandlingskommitté. Snart stod det klart att vi inte kunde acceptera att vår ordförande slängdes ut. Även om han varslats om avsked så var han fortfarande avdelningens ordförande – och skulle så förbli. Vi kom på en lösning. Om inte Benny Karlsson fick gå till sin arbetsplats, fackets expedition inne på fabriksområdet, måste facket flytta sin expedition därifrån.

– Så blev det. Folkets hus i Lessebo erbjöd lokal dit vi kunde flytta omedelbart. Och det gjorde vi. Torsdag eftermiddag hade

Pappers avdelning 94 upprättat ett nytt högkvarter, nu på Folkets hus nere i samhället. Benny Karlsson var fortfarande avdelningens ordförande.

Vi skulle slåss!

– Vi utarbetade en handlingsplan. För vi skulle självklart slåss för Benny Karlsson, facket och föreningsrätten.

I den här situationen hade förstås Bengt Jansson täta kontakter med kollegerna på förbundsexpeditionen, inklusive förbundsordförande Ekbåge och avtalssekreterare Olovsson. Läget var känsligt, situationen var allt annat än rutinmässig och varje mått och steg som vidtogs måste ske enligt konstens alla regler. Här fanns inget utrymme för misstag.

Bengt Jansson och Lessebo-avdelningens förhandlingskommitté, bestående av Benny Karlsson, Tuve Svensson, Görgen Jansson och Conny Eriksson, kom fram till att man dels skulle kräva en skriftlig motivering för avskedandet, dels få igång en lokal tvisteförhandling i enlighet med medbestämmandelagen, MBL.

Någon tvisteförhandling blev det inte, men dagen efter kom i alla fall den skriftliga motiveringen i de tre korta punkterna om övertid, möbelköp och jäv.

Vid det här laget trodde Jan Bernander antagligen att segern var bärgad – även om han säkert insåg att det skulle skramlas och bråkas från fackets sida och någon sorts fackliga motåtgärder vidtas. Kanske räknade han med att tvingas betala ut någon form av skadestånd.

Men för Klippan AB (läs: Jan Bernander) var målet nått: Benny Karlsson hade sparkats ut och skulle aldrig mer kunna uppenbara sig på sin forna arbetsplats (där han jobbat i nära tre decennier, sedan han började som lärling 1974). Som icke anställd kunde han knappast bli kvar i funktionen som ordförande i Pappers avdelning 94.

Antingen var Jan Bernander och hans rådgivare okunniga – eller också chansade de på att Benny Karlsson skulle ha låtit sig knäckas av det skedda och ge upp. För det som sedan hände var knappast enligt Bernanders ritningar. Bengt Jansson berättar:

– Vi kunde ju lagen och visste hur den borde komma till vår hjälp. Vi hade inte accepterat förtätagets avskedsbeslut och kräv-

de att frågan skulle tas upp i förhandling. Fram till att vi fått till stånd en sådan och nått en uppgörelse kunde vi hävda den fackliga rätten till tolkningsföretråde, det vill säga att avskedandet inte kunde träda i laga kraft förrän förhandlingar och eventuell rättslig process klarats av.

Tolkningsföretråde

Bengt Jansson berättar hur det gick till:

– Jag kontaktade avtalschefen Göran Swanström på arbetsgivarorganisationen Sveriges skogsindustrier (som är ett medlemsförbund i Svenskt Näringsliv, som på den tiden fortfarande var SAF). Klippan AB är förstås med i sin arbetsgivarorganisation. Avtalschefen kontaktade då bolaget och därefter stod det klart att Benny Karlsson inte kunde hållas utestängd. Vårt tolkningsföretråde gällande en facklig förtroendeperson var glasklart.

Ett dygn var Benny Karlsson bortkopplad från sin anställning, från torsdag till fredag. Ett dygn hade facket behövt ha expedition ute på samhället. Tillbaka in på fabriksområdet var det som gällde – för facket och för Benny Karlsson personligen. Och någon lokal tvisteförhandling blev det aldrig. Parterna, det vill säga Pappersindustriarbetareförbundet och Skogsindustrierna, enades om att mötas i centrala förhandlingar den 30 november 2000.

– Nu hade vi en knapp månad på oss att förbereda de centrala förhandlingarna, som skulle äga rum nere i Lessebo, i bruksherrgården. Där skulle Lennart Olovsson och jag från Pappers möta Göran Swanström från Skogsindustrierna. Bakom honom, i angränsande rum på övervåningen, fanns Klippan-koncernens företrädare på plats: Den högste, Jan Bernander själv, och koncernens personalchef Christer Jonsson. Vi höll till på nedervåningen och bakom oss, men inte i herrgården, utan på fackexpeditionen, fanns de lokala företrädarna med Benny Karlsson i spetsen.

Bengt Jansson minns att förhandlingsatmosfären var lugn och sansad:

Först möbelköpet...

– Vi kom ganska snart fram till att möbelköpen till fackexpeditionen var OK. Man hade en lokal överenskommelse om att facket skulle ha rätt att köpa möbler för de 70.000 kronor som företaget

var skyldigt avdelning 94 efter en tidigare skadeståndsoverenskommelse. Facket hade bytt lokal och behövde köpa lite möbler, företagets ledning lokalt i Lessebo tyckte det var en bra lösning och anvisade ett företag i Växjö där företaget brukade handla. Varken vi från Pappers eller förhandlingschefen från arbetsgivarorganisationen kunde se något anmärkningsvärt i det förfarandet – och framförallt inte finna att det kunde läggas Benny Karlsson till last.

Därmed hade den centrala förhandlingen rensat bort den ena av de tre punkterna som låg till grund för avskedandet.

...sedan jävsfrågan

– Sedan tog vi upp frågan om Benny Karlsson hade varit i en jävsituation och bort agera annorlunda på bolagsstyrelsen den 16 juni 2000. Visserligen handlade en punkt i det besparingsprogram som presenterades för styrelsen om en entreprenad som innehades av en morbror till Benny Karlsson. Men vi insåg på ömse sidor om bordet att Benny Karlsson inte alls talat till morbroderns förmån eller över huvud taget sagt någonting i det ärendet. Styrelsens beslut gick ju dessutom morbrodern emot.

...och sist overtiden

– Slutligen var det overtiden och när vi hade bilden helt klar för oss kunde vi även enas där. Övertidsrapporterna från Benny Karlsson var redan godkända och attesterade av företagsledningen.

– Så vad fanns kvar av de anklagelsepunkter som legat till grund för det bryska avskedandet? undrar Bengt Jansson retoriskt och svarar själv: "Ingenting! Och det var vi överens med motparten om."

Alltså kunde parterna avsluta de centrala förhandlingarna, eniga om att Benny Karlsson inte borde ha fått sparken. Nu handlade det bara om att komma överens om det skadestånd som rimligen borde utgå till Benny Karlsson och facket för den uppenbara föreningsrättskränkningen.

– Men se, det gick inte! Bengt Janssonslår ut med händerna när han talar om vad som hände. Pappers nämnde ett belopp, arbetsgivarförbundet tog med sig förslaget till Jan Bernander. Efter tio minuter kom Göran Swanström tillbaka: Tvärstopp. Klippan AB

tänkte inte betala en krona i skadestånd. Företaget hade inte alls gjort fel som avskedat Benny Karlsson. Så det så!

Det där var en stor besvikelse för de fackliga förhandlarna. Segern var ju uppenbar och total, men det kunde knappast få sluta med att Klippan AB slapp undan straff för sitt oerhört kränkande beteende mot Benny Karlsson som människa och facklig förtroendeman. Facket måste gå vidare. Kunde det inte bli en rimlig uppgörelse i förhandlingarna återstod att öppna rättslig process mot företaget.

– Men efter den där snöpliga torsdagen i Lessebo kom en fredag och vi från fackets sida kallade nu till en första presskonferens där vi lade alla papper på bordet och talade om vad som hänt och vad vi tänkte göra här näst. Jag var kvar och stöttade Benny Karlsson och hans avdelning. Det var en tung dag. Benny Karlsson själv och hans familj, fru och de tre barnen mådde fruktansvärt dåligt.

Hade han och familjen gett upp där och just då är det ingen som skulle ha kunnat säga något om det. Hur länge skulle de orka? Och tiden de hade framför sig, en lång utdragen väntan på en rättegång som än en gång skulle dra upp varenda detalj i det som hänt, där arbetsgivarens anklagelsepunkter mot Benny Karlsson skulle skruvas och vridas ännu flera varv.

Enormt stöd

Bengt Jansson noterade i alla fall hur det mycket snabbt växte fram en enorm uppställning till stöd för Benny Karlsson. Sympatittringarna kom från alla håll, i media, från vänner och bekanta, från kända och okända över hela landet, från andra fackföreningar, ja till och med från den lokala moderattidningen Smålandspostens ledarsida(!). Och redan på torsdagen, då den centrala förhandlingen inleddes, fanns ett 50-tal personer på plats vid fabriken med banderoller och plakat med protester mot företaget och till stöd för Benny Karlsson. Det värmdes, minns Bengt Jansson, som nu hade en del funderingar om hur det skulle bli, om han och Pappers med juridiskt bistånd från LO-TCO Rättsskydd skulle behöva möta Sveriges skogsindustrier även i Arbetsdomstolen, AD.

– Även om jag ju hade pratat med Göran Swanström också efter att vi avslutat förhandlingarna då på torsdagseftermidda-

gen visste jag inte hur han och hans förbund skulle agera i fortsättningen.

Hamnade hela gänget i AD?

Hur gick det, hamnade hela gänget i AD?

Nej, inte alla. Pappersindustriarbetareförbundet lämnade så småningom in en stämning mot Klippan AB.

Arbetsgivarförbundet drog sig ur. Skogsindustrierna ville helt enkelt inte vara med längre, ansåg sig inte kunna försvara sitt medlemsföretag. En sådan signal borde normalt betyda att man som företagsledare drar sig ur och försöker få till stånd en förlikning.

Sådan var dock inte Jan Bernander. Han tänkte slåss och han hade hittat annat juridiskt bistånd: Juristhuset Lawhouse Advokatfirman Sjöström AB. Den gamle "stjärnadvokaten" Henning Sjöström var på väg in i manegen. Kunde han få facket att skaka i dess grundvalar..?

5

Förbundsjuristen Junesjö

– Jag ser mig själv som en politisk jurist, jag vill åstadkomma förändringar och kämpar för att flytta fram fackets och arbetstagar-
nas positioner gentemot arbetsgivarna. Inte minst av det skälet
tyckte jag det var befogat att ta i ordentligt när vi skulle bestäm-
ma oss för hur pass stort skadestånd vi borde kräva i
Arbetsdomstolen, AD, i fallet Benny Karlsson.

Det säger arbetsrättsjuristen Kurt Junesjö på LO-TCO
Rättskydd AB, vars uppgift är att biträda de LO- och TCO-tillhö-
riga fackförbunden i deras rättsliga tvister med arbetsgivarna.

När det stod klart för LO-tillhöriga Pappersindustriarbetareför-
bundet att Klippan AB inte tänkte gå med på en förlikning gäll-
lande skadestånd till Benny Karlsson vände sig förbundsled-
ningen till LO-TCO Rättskydd.

Nu behövdes juridiskt expertkunnande för att föra matchen
vidare till Arbetsdomstolen. Företaget hade haft sin chans att
göra upp i godo – och därmed en möjlighet att komma undan för-
hållandevis billigt. Man kan tala om en ”spottstyver” i ett sådant
här sammanhang. Mer är det inte för ett börsbolag – om parterna
hade enats om, låt säga, 100.000 kr för sveda och värk, eller – som
den juridiska termen lyder – ideellt skadestånd.

Det beloppet kan jämföras med det slutliga utfallet:

Klippan AB dömdes av Arbetsdomstolen att betala 160.000 kr,
varav hälften till Pappers och hälften till Benny Karlsson person-
ligen. Men därtill kom rättegångskostnaderna, både motpartens
och, inte minst, de egna försvararna från Henning Sjöströms
advokatbyrå. Slutnotan för Klippan AB sägs ha landat på 695.000
kronor, kanske uppemot en miljon kronor – utan att företaget
lyckats vinna någon framgång över huvud taget. I och med

Kurt Junesjö's bild av det som hände i Lessebo är att det blev en kulturkrock mellan en ny företagsägare och fackets representant, ordföranden i Pappers avdelning på fabriken i Lessebo.

domen mot Klippan, till fackets och Benny Karlssons förmån,
uppnådde Kurt Junesjö det han hade satt upp som mål:

– Under flera år har skadestånden i den här typen av mål,
kränkning av föreningsrätten, legat kvar på en skrämmande låg
nivå, runt 10.000 - 40.000 kronor. Här hade vi i Lessebo ett solklart
brott mot flera arbetsrättsliga lagar. Det var så uppenbart att före-
taget begått en mycket grov kränkning mot Benny Karlsson i
hans egenskap av facklig företrädare. Företaget ville få bort
hon.

Kurt Junesjö och Pappers enades till slut om att begära att AD
skulle döma ut ett skadestånd på 625.000 kronor. Så allvarligt såg
facket på det sätt Klippan AB hade behandlat Benny Karlsson.

Det blev ett ordentligt ”hallå” i medierna när skadestandsbe-
loppet kungjordes. Pappers förbundsordförande Sune Ekbåge
förklarade:

– Jag har under mina 30 år som fackligt aktiv inte varit med om
något liknande. Om man agerar så kränkande och omdömeslöst
som Klippans ordförande och huvudägare Jan Bernander gjort
måste det få ett rättsligt efterspel.

Juristen Kurt Junesjö tecknar en bakgrund till det inträffade i
krocken mellan Pappers och Klippan AB.

SAFs motoffensiv

– På 1970-talet hade arbetsrätten ett uppsving, som stod sig in emot mitten av 80-talet. Då fick vi uppleva hur arbetsgivarna uppbackade av Svenska arbetsgivareföreningen SAF, gick till motoffensiv och åstadkom en rekyl. Det skulle vara slut med "saltsjöbadsandan", det vill säga det samförståndstänkande som 1938 skrivits in i huvudavtalet mellan SAF och LO. Borta var idén om att samförstånd mellan parterna var bättre än konfrontation.

– Det var uppenbart att de svenska arbetsgivarhökarna hämtade inspiration från Thatchers England där strid mot facket resulterade i splittrade arbetstagare och försvagade fackföreningar.

Lönesättningen är ett tydligt exempel. Lönerna skulle inte längre sättas i förhandlingar mellan arbetsgivar- och fackförbunden, eller ens mellan företag och fackförening, utan mellan företaget och den enskilda individen. Den traditionella kollektiva modellen skulle blåsas bort. Allt handlade om att skapa en anda av kortsiktigt vinsttänkande där självständigt tänkande arbetare kunde reduceras till utbytbara produktionsfaktorer.

Kurt Junesjö anser att SAF lyckats mycket väl med att få sin strategi förverkligad. När sedan konsekvenserna blivit att arbetstagarsidan tvingats stå och stampa på samma fläck, eller rent av pressats tillbaka, också inom arbetsrätten, kan man kanske förstå att historien med Benny Karlsson i Lessebo kunde inträffa. För en viktig detalj i Klippan-koncernens strategi kan ha varit att man hur som helst, även vid en fällande dom i Arbetsdomstolen, AD, inte skulle behöva punga ut med särskilt mycket pengar. Skadeståndsnivåerna i AD har ju legat still under många år.

En kulturkrock

Junesjöns bild av det som hände i Lessebo är att det blev en kulturkrock mellan en ny företagsägare och fackets representant, ordföranden i Pappers avdelning på fabriken i Lessebo.

Det anrika pappersbruket i Lessebo hade fram till Jan Bernanders inträde på scenen levt ett relativt självständigt liv, nästan alltid gått med vinst och inte inneburit någon belastning för koncernen som helhet. Men nu var Klippan i svår ekonomisk kris och det tuffa åtgärdsprogram direktör Bernander ville få

genomfört – snabbt och utan opposition från facket – skulle omfatta också fabriken i Lessebo.

Det fanns invändningar. Ordföranden i Pappers avdelning 94, Benny Karlsson, satt som arbetstagarrepresentant i koncernstyrelsen. Och han ställde frågor och kom med invändningar. Sådant tålde inte Jan Bernander. Så han gjorde klart för Benny Karlsson att han antingen höll tyst – eller tog konsekvenserna.

– Men Benny Karlsson var både självständig och stark och lät sig inte skrämmas till tystnad. Och inte avgick han heller. Han hade sina arbetskamraters stöd och var helt inriktad på att företräda dem och deras intressen. Dock utan att motarbeta företaget. Också Benny Karlsson var på det klara med att åtgärder behövdes för att företaget skulle komma på fötter. Det var väl bara det att han inte tyckte att det skulle ske på diktat av koncernstyrelsens ordförande.

Trots allt bra regler

I den här situationen ska man vara medveten om att Sverige, internationellt sett, trots allt har väldigt bra regler i lagstiftningen när det gäller skyddet för facklig verksamhet. Det är bara i Tyskland som skyddet för de anställda är ungefär lika starkt.

– Det var det här Jan Bernander troligen inte insåg, att parterna i alla fall formellt sett är jämställda. Det gjorde honom frustrerad och arg när han fick klart för sig att han inte kunde skrämma i väg Benny Karlsson, menar Kurt Junesjö, som anar att Bernander i andra sammanhang, innan Lessbo, provat och lyckats med metoden att få bort misshagliga fackliga förtroendemän.

Hur går det till att göra sig av med den som är obekvämt? Även om lagar och avtal ger skydd finns olika slag av mer subtila metoder; utfrysning, omplacering, punktmarkering (man gör stenhård koll på precis allt som den enskilda individen tar sig för, letar efter både formella och verkliga fel och försyndelser). Även om inget ordentligt fel uppdragas är det i längden ohållbart för individen att vara utsatt för sådan närgången granskning. Inte ens när man vet med sig att man är oskyldig orkar man stå emot. Till slut ger man upp och accepterar att dra sig tillbaka (=lämna jobbet), kanske med några månadslöner i avgångsvederlag.

Den taktiken provade Klippan AB (läs: koncernstyrelsens ordförande Jan Bernander) mot Benny Karlsson. När han tyckte att

den fackbasen från Lessebo borde vara nog mör kom ett erbjudande om ett så kallat "golden handshake". Benny Karlsson tog inte den utsträckta handen med en bunt tusenlappar (sex månadslöner), utan sa ifrån. Han tänkte inte avgå eller sluta på bruket.

Steg två kom: En kort stund före styrelsemöte i Klippan AB den 31 oktober 2000 informerade direktör Bernander styrelseledamoten Benny Karlsson om att han skulle avskedas.

Två dagar senare kallades Benny Karlsson till platschefen och personalchefen på brukskontoret i Lessebo och fick där beskedet att han dels var avskedad med omedelbar verkan, dels direkt var tvungen att lämna fabriksområdet och således inte ens fick rätt att gå tillbaka till sin fackföreningsexedition (som ligger innanför fabriksgrindarna).

Benny Karlsson tog genast kontakt med sitt fackförbund centralt i Stockholm. Där agerade man blixtnabbt. Efter endast ett dygn var Benny Karlsson tillbaka inne på fabriken. Facket hade utnyttjat lagens bestämmelse om fackets tolkningsföreträdare. Avskedet accepterades inte och så länge frågan inte avgjort i förhandling eller i rättslig prövning var bolaget tvungen att låta honom vara kvar på jobbet med full betalning. Benny Karlsson hängde kvar.

Centrala förhandlingar genomfördes. Parterna Pappers och Sveriges Skogsindustrier möttes och enades om att avskedandet var regelvidrigt och uppsägningen ogiltig. Med andra ord var det uppenbart, för båda parter, att facket hade grund för ståndpunkten att en grov föreningsrättslig kränkning ägt rum.

Men parterna kunde inte enas om nivån på ett skadestånd. Inte om något skadestånd över huvud taget. Detta helt enkelt därför att företaget vägrade lyssna på sitt eget arbetsgivarförbund. Direktör Jan Bernander, företagets huvudägare och styrelseordförande, tänkte inte ge sig, inte ens när hans eget juridiska ombud, alltså SAF-tillhöriga Skogsindustrierna, fann det uppenbart att företaget betett sig alldeles galet mot Benny Karlsson.

Därmed var det dags för Pappers att vända sig till LO-TCO Rättskydd AB och be dess arbetsrättsjurist Kurt Junesjö att träda in på scenen. Uppdrag: En stämningsansökan skulle formuleras och lämnas in till Arbetsdomstolen, AD.

Vi såg en möjlighet

– Här såg vi en möjlighet att verkligen flytta fram fackets positioner, konstaterar Kurt Junesjö. Vi hade ett solklart fall med goda möjligheter att vinna i AD. Med tanke på hur grov kränkning som Benny Karlsson, facket och föreningsrätten utsatts för borde vi kunna få en fällande dom med ett rekordstort skadestånd.

Kurt Junesjö förberedde processen genom att åka till Lessebo och träffa Benny Karlsson och de övriga i avdelningens styrelse. Den bild som Pappers förbundsfolk presenterat stämde på pricken: Benny Karlsson var oskyldig i sak och utgången i AD skulle bara kunna bli en enda. Men hur stor ersättning för sveda och värk kunde Benny Karlsson hoppas på?

Skulle man utgå från tidigare AD-domar kunde det möjligen bli ett symboliskt belopp på kanske 10.000 till 40.000 kronor. Och lika mycket till fackförbundet. För så går det till, den enskilde och den förhandlande organisationen delar normalt lika på skadeståndet.

Pappers valde alltså att, på Kurt Junesjöns inrådan, begära ett ordentligt skadestånd: 625.000 kr. Motpartens förhoppning var att få AD att säga att avskedandet av Benny Karlsson inte hade något med hans fackliga position att göra och att man bara skulle behöva betala 3.000 kr till vardera Benny och förbundet (för att man begått ett formellt fel när man ville ta ifrån honom hans tjänstemobiltelefon).

Det blev först förberedande förhandlingar i AD och det kom så småningom att bli en huvudförhandling under ett par dagar. Domstolen hade inga större problem att enas om utgången: Klippan AB hade grovt kränkt föreningsrätten och dömdes att betala det högsta skadeståndet i domstolens 74-åriga historia för ett rent brott mot föreningsrätten: 160.000 kronor. Vilket är ett belopp flera gånger så stort jämfört med tidigare fall.

Det är lätt att räkna ut att det måste ha gnisslats en del tänder på arbetsgivarförbundet Skogsindustrierna. Deras experter hade visserligen inte varit med i domstolen – eftersom de inte trodde på Klippans direktör och därför vägrat att biträda honom – men kunde nu konstatera att facket flyttat fram sina arbetsrättsliga positioner, därtill ganska rejält.

Det kommer att bli dyrare för arbetsgivare att åka dit i AD i framtiden. Och det på grund av den omdömeslöse Klippan-direktören Jan Bernander, i AD företrädd av kändisadvokaten Henning Sjöström.

Vi kan påverka AD

– Jag ser det här fallet som ett exempel på att vi med hjälp av både fakta i målet och en aktiv opinionsbildning kan påverka AD att höja skadeståndsnivån, säger Kurt Junesjö, väl medveten om att det inte är ofta AD på sitt bord får så här solklara fall som Benny Karlsson från Lessebo bruk.

– Arbetsgivarna är i regel lite mer sofistikerade i sina metoder när de vill få bort och tysta obekväma arbetstagare. De brukar inte alltid behöva räkna med att möta en så modig och duktig fackföreningsman som Benny Karlsson. Och de behöver inte alltid räkna med att en drabbad facklig företrädare backas upp så exemplariskt och helhjärtat som skedde när Pappers stöttade sin avdelningsordförande, hela vägen från det att schismen uppstod till det att segern i AD var bärgad.

Kurt Junesjö presenterar domslut i AD på sin egen hemsida, www.kurt.nu, och gör personliga kommentarer till dem. Om fallet Benny Karlsson, AD-domen 2002 nr 6, skriver Junesjö:

”Detta mål väckte en del uppmärksamhet i media, och det var nog riktigt. Ett stort börsnoterat företag, Lessebo bruk, försökte kasta ut en duktig fackordförande enbart för saker som hade samband med hans fackliga verksamhet. Domstolen dömde ut det högsta skadestånd som gått ut för ren föreningsrättskränkning 80.000 + 80.000 (annars brukar det vara andra skadestånd som sammanlägges t.ex brott mot LAS och då har det dömts ut mer till medlemmen 100.000 AD 162 nr 88). Det här får nog ses som en kraftig höjning av normalskadestånden vid föreningsrättskränkning och det är bra, för det har varit allt för lågt värderat tidigare.”

6

Vad saken gällde

Vad handlar fallet Benny Karlsson om, egentligen? Jo, om människovärde. Det ska inte vara möjligt att ha rätt att behandla en människa på det sätt som Klippan ABs styrelseordförande Jan Bernander gjorde. Det ska inte finnas stöd i lagar eller avtal för att kalla in en anställd medarbetare, därtill facklig förtroendemans, i enrum och hota honom med avsked – om han inte accepterar sex månadslöner och säger upp sig självmant.

Dess bättre finns inte stöd för det beteendet i lag eller avtal. På svensk arbetsmarknad är anställningsskyddet ordentligt lagfäst och kollektivavtalen ger facket goda möjligheter att agera om arbetsgivaren försöker skrämman exempelvis en facklig företrädare till tystnad.

Dess värre är det inte alltid så himla enkelt att stå emot den hårda press man kan bli utsatt för på en arbetsplats. Benny Karlsson stod emot. Men han förnekar inte att han flera gånger var på väg att ge upp. Inte så att han tänkte låta sig tystas i det fackliga uppdraget och foga sig i arbetsgivarens diktaturfasoner. Men han funderade på att lägga av, ta emot avgångsvederlaget och lämna bruket. Han tänkte att det kanske krävdes av honom, av hänsyn till familjen och det lidande som inte minst barnen fick utstå när pappa skulle komma att valsa runt i media, utpekad som övertidsfuskare, misstänkt jävig och regelbrytare vid möbelköp.

Det händer säkert att människor i Benny Karlssons situation faktiskt väljer den till synes minst svåra utvägen, att hoppa av. Men det är troligen ännu oftare så att människor undviker att ta på sig förtroendeuppdrag som kan försätta dem i sådana lägen, situationer där de motarbetas och rent av riskerar att bli trakasserade och av med sina jobb.

Vad handlar fallet Benny Karlsson om, egentligen? Jo, om människovärde. Det ska inte vara möjligt att ha rätt att behandla en människa på det sätt som Klippan ABs styrelseordförande Jan Bernander gjorde.

Vad fallet Benny Karlsson visar

Fallet Benny Karlsson visar två saker.

- Dels att det lönar sig att stå emot. Man kan slippa att förlora sin heder och man har chans att få upprättelse efter en grav kränkning. Man kan nämligen räkna med professionell och helhjärtat stöd från sin fackliga organisation. Inom Pappersindustriarbetareförbundet är detta ett utmärkande drag, att förbundet och avdelningarna ställer upp för sina medlemmar i svåra lägen.
- Dels att det inte lönar sig att bete sig som Jan Bernander gjorde. Alldeles bortsett från att han själv fick backa på alla punkter, ta tillbaka avskedandet och betala ett ordentligt skadestånd, så kom han att framstå i en allt annat än smickrande dager. Var det något slags titel han kammade hem så var det väl den som svenskt näringslivs "svarta får", "ku" eller rent av "riksbuse".

Därför är det numera antagligen åtskilliga företagsledare/chefer som drar åt sig öronen och ser upp så att de inte riskerar att bli jämförda med styrelseordföranden i Klippan-koncernen. Ju fler direktörer som håller sig på mattan (=följer regelverket, lagar och avtal), desto fler fackligt aktiva och engagerade kan känna sig trygga i sina uppdrag. Inte bara de som sitter i de 70 avdelningsstyrelserna i Pappersindustriarbetareförbundet.

7

Dag för dag i Lessebo

Viktiga datum i fallet Benny Karlsson

1974

Benny Karlsson anställs som lärling på verkstaden i Lessebo AB.

1989

Benny Karlsson väljs in i styrelsen för Pappers avdelning 94, Lessebo bruk.

1997

Benny Karlsson väljs till ordförande i Pappers avdelning 94 och utses till facklig företrädare i Klippans styrelse.

1999

Benny Karlsson omväljs till ordförande i Pappers avdelning 94.

3 mars 2000

Efter tre extra bolagsstämmor lyckas direktör Jan Bernander, Singapore, med hjälp av ett 25-procentigt aktieinnehav ta kontrollen över börsnoterade skogsindustrikoncernen Klippan AB och få styrelsen utbytt – så när som på arbetstagarföreträdarna, vilka inte aktieägarna kan utse. Benny Karlsson är alltså kvar i styrelsen.

Den nyttillträdda styrelsen utser den 3 mars dåvarande brukschefen i dotterbolaget Klippans bruk, Bengt Östensson, till ny koncern-VD. Utnämningen kritiserar av fackets styrelserepresentant Benny Karlsson, som menar att det är tveksamt att utse den ena av de två platscheferna i Klippan respektive Lessebo. Man borde ha gjort en extern VD-rekrytering, anser Benny Karlsson.

Östensson är handplockad av Jan Bernander.

Styrelsen fattar beslut om att genomföra ett rationaliseringsprogram som ska spara 20 miljoner kr och minska personalstyrkan med 70 personer.

30 mars 2000

Benny Karlsson kallas till enskilt möte med koncernstyrelsens ordförande och koncernens VD. De håller ett tukt- och förmaningstal och beordrar Karlsson att "rätta in sig i ledet".

6 april 2000

Koncerngemensamma MBL-förhandlingar om styrelsens beslutade nedskärningar inleds.

Därefter fortsätter MBL-andet lokalt på bruken, så ock i Lessebo.

4 maj 2000

Lokala MBL-förhandlingarna i Lessebo avslutas på grund av oenighet mellan företaget och facket.

5 juni 2000

Först nu kommer företaget med ett förhandlingsprotokoll från 4 maj.

6 juni 2000

Benny Karlsson och övriga i koncernstyrelsen får brev av styrelseordförande Bernander där denne fryser alla semesterplaner för de som ska MBL-förhandla och om inte styrelsens beslut från 3 mars satts i verket före 30 juli kommer ytterligare 30, utöver de tidigare 70, att tvingas lämna företaget.

16 juni 2000

Klippans koncernstyrelse sammanträder och ordförande Bernander upprepar vad han sagt i brev 6 juni, men får nu motugg av Benny Karlsson som säger att han ämnar ta ut sin semester som planerat. "Gör du det – den kan bli djävligt lång", svarar Bernander. Ett svar som Benny Karlsson uppfattar som ett hot om uppsägning eller avskedande.

3, 4, 5, 6 och 12 juli 2000

Lokala förhandlingar genomförs i Lessebo. Benny Karlsson vågar inte gå på semester.

14 juli 2000

Pappers förbundsordförande Sune Ekbåge påtalar för bolagsledningen oskicket att inte låta Benny Karlsson ta semester. Då tar koncern-VD Östensson kontakt med Benny Karlsson och ger honom skriftlig tillåtelse att påbörja semestern.

15 augusti 2000

Styrelsen träffas på kvällen i Lessebo och fiskar kräftor, äter kypkorv. Benny Karlsson känner sig beordrad att delta och tillverkar bland annat handpapper. Han begär övertidsersättning enligt gängse rutiner för styrelsearbete.

16 augusti 2000

Styrelsen äter gemensam middag i Lessebo. Benny Karlsson anser sig beordrad att delta. Antecknar övertid.

september 2000

Pappers avdelning 94 gör, genom Benny Karlsson, upp med brukschefen Ulf Bergqvist om att facket ska få köpa möbler till sin expedition för pengar som tillhör avdelningen, ett skadestånd på 70.000 kr, men som ännu inte betalats ut.

29 september 2000

Koncernstyrelsen sammanträder. En punkt handlar om indragning av ett entreprenaduppdrag på fabriken i Lessebo. I efterhand uppdragas att entreprenaden innehas av Benny Karlssons morbror. Det anser Bernander bevisa att Karlsson varit jävig under styrelsemötet – trots att beslutet inte gynnat Karlssons släkting.

25 oktober 2000

Benny Karlsson uppmanas i brev från Bernander att återlämna sin tjänstemobiltelefon. Anklagas för att ha missbrukat den.

31 oktober 2000

Koncernstyrelsen sammanträder. Före mötet kallas Benny Karlsson för ett möte i enrum med ordföranden Bernander. Här presenterar Bernander de tre anklagelsepunkterna om övertidsmissbruk, möbelköp och jäv. Karlsson ombeds att ta sex månadslöner och självmant säga upp sin anställning. Annars kommer han att avskedas.

Lars Turunen, Benny Karlsson, Conny Ericsson och Görgen Jansson utanför fackexpeditionen på Lessebo bruk.

2 november 2000

Benny Karlsson avskedas med omedelbar verkan. Får inte längre beträda fabriksområdet.

Facket flyttar ut sin expedition från brukets lokaler till Folkets hus i Lessebo samhälle.

3 november 2000

Benny Karlsson får en kortfattad skriftlig motivering till avskedandet – de tre punkter Bernander tagit upp i mötet i enrum den 31 oktober.

Pappers avdelning 94 ogillar avskedandet och kan med hjälp av det fackliga tolkningsföreträdet få Benny Karlsson tillbaka i tjänst.

6 november 2000

Både Benny Karlsson och den fackliga avdelningsexpeditionen återvänder denna måndagmorgon till lokalen innanför fabriksgrindarna.

29 november 2000

Central förhandling hålls i Lessebo mellan Pappersindustriarbetareförbundet och Sveriges skogsindustrier, varvid parterna enas om att varslet om avsked skett på oriktiga grunder och således återkallas. Benny Karlsson erkänns alltså som fortsatt tillsvidareanställd i bolaget.

Däremot vägrar bolagsledningen att acceptera att betala ut något som helst skadestånd.

21 december 2000

Pappersindustriarbetareförbundet stämmer Klippan AB inför Arbetsdomstolen och begär rekordhöga 625.000 kr i allmänt skadestånd. Arbetsgivarorganisationen Skogsindustrierna vägrar företräda Klippan AB, vars styrelseordförande Bernander i stället anlitar kändisadvokaten Henning Sjöström.

februari 2001

Benny Karlsson med familj får chans att komma bort under två veckor, bjuds på fri vistelse på Pappers semesteranläggning i Spanien.

Långfredagen 2001

Benny Karlsson omväljs för en tredje tvåårsperiod som ordförande i Pappers avdelning 94. Tillhör inte längre Klippans koncernstyrelse.

6 november 2001

Huvudförhandling hålls i Arbetsdomstolen. Klippan ABs advokat tillbakavisar anspråken på skadestånd, men är till slut villig

att betala ut 6.000 kronor (knappat 1 procent av vad facket begärt...)

23 januari 2002

Arbetsdomstolen dömer Klippan AB att betala 160.000 kr i skadestånd för den föreningsrättskränkning domstolens ledamöter är eniga om har begåtts.

Hälften, 80.000 kr, går till Pappersindustriarbetareförbundet och den andra hälften till Benny Karlsson.

Långfredagen 2003

Benny Karlsson omväljs för en fjärde tvåårsperiod som ordförande i Pappers avdelning 94 i Lessebo.

– I december år 2000 stämde vi Klippan AB inför Arbetsdomstolen och begärde rekordhöga 625.000 kr i allmänt skadestånd, berättar Pappers förbundsordförande Sune Ekbåge.

8

Detta är Pappers

Svenska Pappersindustriarbetareförbundet är det officiella namnet. Förbundet bildades 1920 och har 25.090 medlemmar, vilket är mer än 99% av alla kollektivanställda som arbetar inom pappers- och pappersmasseindustrin i Sverige.

Medlemmarna är organiserade i 70 lokala avdelningar, från Nymölla i söder till Kalix i norr. Flera olika yrkesgrupper är medlemmar i förbundet; snickare, målare, elektriker, verkstadsarbetare, processoperatörer, lokalvårdare m.fl. Gemensamt för alla är, att de har en anställning i pappersindustrin. Det beror på att vi i Sverige har en industriförbundsprincip, dvs att alla arbetare på en arbetsplats tillhör samma fackförening. Det underlättar, inte minst i samband med avtalsförhandlingar, då vi kan göra avtal för hela arbetsplatsen samtidigt.

Svenska Pappersindustriarbetareförbundet tillhör Landsorganisationen, LO, som består av 16 förbund med ca 2,1 miljoner medlemmar.

9

Detta är Skogsindustrierna

Föreningen Sveriges Skogsindustrier bildades 1 juli 1999 och är en sammanslagning av branschorganisationen Skogsindustrierna och arbetsgivarorganisationen Sveriges Skogsindustriförbund. Organisationens syfte är att medverka till att stärka medlemsföretagens konkurrenskraft genom att driva bransch- och arbetsgivarfrågor i samverkan med företagen.

Avtalsfrågorna inom Skogsindustrierna berör 80 massa- och pappersföretag med 31 800 medarbetare samt 240 sågverksföretag med 12 000 medarbetare. Organisationen fungerar som rådgivare åt företagen i alla frågor som rör relationen arbetsgivare /arbetstagare. Förutom kansliet i Stockholm med handläggare och ett antal specialistfunktioner finns sex regionkontor i landet.

Skogsindustrierna är en av 47 medlemsorganisationer inom Svenskt Näringsliv och deltar i kanslisamverkan med Skogs- och Lantarbetsgivarförbundet (SLA) och Trä- och Möbelindustriförbundet (TMF). Tillsammans med SLA och TMF äger Skogsindustrierna serviceaktiebolaget Arbio.

10

Detta är Arbetsdomstolen

Arbetsdomstolen (AD) är en specialdomstol med uppgift att pröva arbetsrättsliga tvister. Som arbetstvist räknas varje tvist som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

För verksamheten gäller lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister och förordningen (1988:1137) med instruktion för Arbetsdomstolen.

Vissa typer av arbetstvister kan dras direkt inför Arbetsdomstolen. Domstolen är då första och enda domstol. I andra typer av arbetstvister skall talan väckas vid vanlig tingsrätt. Om en part är missnöjd med tingsrättens dom, kan denna överklagas till Arbetsdomstolen. I båda fallen innebär Arbetsdomstolens dom ett slutligt avgörande av tvisten. Arbetsdomstolens dom kan alltså inte överklagas.

Arbetsdomstolen är en vanlig domstol i den meningen att verksamheten bekostas av statsmedel. Ledamöterna i domstolen utses av regeringen. De enskilda parterna i en tvist har inget som helst inflytande över domstolens sammansättning. Domstolen tillämpar också i huvudsak samma rättegångsförfarande som de allmänna domstolarna. Rättegångsbalkens regler gäller för Arbetsdomstolen.

Vem får väcka talan i AD?

Vissa typer av arbetstvister kan dras direkt inför Arbetsdomstolen. Domstolen är då första och enda domstol.

För att en arbetstvist skall få föras direkt till Arbetsdomstolen krävs två saker:

1. Talan måste väckas av en arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation eller av en arbetsgivare som själv slutit kollektivavtal.
2. Målet måste gälla tvist om kollektivavtal eller tvist som avses i medbestämmandelagen (exempelvis föreningsrättstvister eller tvister om förhandlingsrätt) eller tvist mellan parter som är bundna av kollektivavtal eller tvist som angår arbetsplats där kollektivavtal gäller.

I andra typer av arbetstvister skall talan väckas vid vanlig tingsrätt.

För en enskild arbetstagare som inte är medlem i eller inte har stöd av någon facklig organisation gäller alltså att talan skall väckas vid tingsrätt. Detsamma gäller en arbetsgivare som inte har stöd av en arbetsgivarorganisation.

Om en part är missnöjd med tingsrättens avgörande i en sådan tvist kan överklagande ske till Arbetsdomstolen.

Båda fallen innebär Arbetsdomstolens dom ett slutligt avgörande av tvisten. Arbetsdomstolens dom kan alltså inte överklagas.

11

Detta är LO-TCO Rättsskydd

LO-TCO Rättsskydd AB – fackets juridiska byrå är Sveriges största juridiska byrå för arbetsrätt och arbetsskador. Byrån ägs av LO till 90 % och TCO till 10% med ca 50 anställda. Sedan 1971 har byrån haft över 40.000 ärenden, varav de flesta är arbetsskador. Byrån har varit ombud i var tredje dom i Arbetsdomstolen. Varje år får fackmedlemmar dela på 200-250 miljoner kronor efter vunna mål. Många får genom LO-TCO Rättsskydds hjälp tillbaka jobbet eller blir frikända från anklagelser för brott.

Det är ett unikt bolag eftersom det inte finns något liknande fackligt ägt juridiskt bolag som är specialiserat på att driva domstolsprocesser vare sig i Sverige eller utomlands.

Uppdragsgivarna är huvudsakligen LO, TCO, LO-förbunden och TCO-förbunden. Även vissa SACO-förbund anlitar byrån. Klienterna är normalt enskilda fackföreningsmedlemmar som fått problem: arbetsskador, sänkt sjukpenning eller indragna socialförsäkringsförmåner, felaktiga uppsägningar eller lön som inte betalas ut. Vissa står anklagade för brott. LO-TCO Rättsskydd AB kommer in när behovet av hjälp är stort och när betydelsen av att vara med i facket verkligen märks.

Möjligheten att få rättshjälp är en av de främsta orsakerna till att människor väljer att bli medlemmar i facket. LO-TCO Rättsskydd AB är därför ett viktigt verktyg för facket när det gäller att erbjuda sina medlemmar en uppskattad och kvalificerad service.

Den huvudsakliga arbetsuppgiften är att driva rättsliga processer i domstolar. De två stora arbetsområdena är socialförsäkringsrätt och arbetsrätt i vid bemärkelse. Båda enheterna har en omfattande rådgivningsverksamhet, gör rättsutredningar och tar fram juridiskt underlag åt LO och förbunden i olika frågor, arbe-

tar med svar på remisser samt deltar i LO och förbundens utåtriktade verksamhet. De ordnar utbildningar för ombudsmän och förtroendevalda samt deltar som föreläsare på de utbildningar som förbunden, LO och TCO anordnar.

Styrelsen består av representanter för våra ägare samt LO och TCO:s medlemsförbund. De bestämmer målen för verksamheten, fastställer taxan mm. Styrelsen utser inom sig ett arbetsutskott.

12

Detta är Lessebo

Lessebo kommun, med sina 8.500 invånare är beläget i småländska Kronobergs län mitt i Glasriket, cirka fem mil sydost om Växjö. I kommunen ligger de klassiska glasbruksorterna Kosta, Skruv, Hovmantorp och Bergdala. Men kommunens största företag är Lessebo Pappersbruk med cirka 300 anställda. Bruket ingår i börsnoterade Klippankoncernen.

Kommunen leds av socialdemokraterna och ordförande i kommunstyrelsen är Monica Widnemark, som tidigare varit s-riksdagsledamot.

På Lessebo bruk tillverkas massa och finpapper. En stor del av massaproduktionen levereras till koncernens övriga pappersbruk.

På handpappersbruken i Lessebo – ett av Sveriges sista handpappersbruk – har man tillverkat handgjort papper sedan 1693.

1926 förvärvades Lessebo AB av AB Klippans Finpappersbruk. 1976 köpte Södra Skogsägarna Klippans Finpappersbruk som därmed avfördes från börsen. 1989 förvärvade Klippantressenter AB samtliga aktier i AB Klippans Finpappersbruk och Fridafors Bruk AB. 1994 noterades AB Klippans Finpappersbruk åter på börsen i Stockholm.

År 2000 tog Singapore-baserade Jan Bernander kontrollen över Klippan AB och därmed de tre pappersbruken i Klippan, Lessebo och Mölndal.

Det handgjorda papperet i Lessebo tillverkas än i dag på ungefär samma sätt som för 300 år sedan. Handpappersbrukets kapacitet är ca 20 kg papper per dag. En modern pappersmaskin producerar samma mängd på några sekunder. Det handgjorda papperet har genom sin speciella karaktär, en skönhet och en livslängd, som i dag är efterfrågad inom många områden.

Kommunens största företag är Lessebo Pappersbruk med cirka 300 anställda. Bruket ingår i börsnoterade Klippankoncernen.

Det handgjorda papperet används i exklusiva dokument såsom "statsdokument" vigselbevis och dopattester. För det skrivna ordet tillverkas brevpapper, korrespondenskort, visitkort och kuvert av handgjort papper. Dessutom upplever det handgjorda akvarellpapperet en renässans bland svenska och utländska konstnärer.

Handpappersbruket är även ett skaparcenter för papperskonstnärer.

En skapande konstnär med känsla för det småländska papperet var författaren August Strindberg. Han berättar själv hur det gick till med hjälp av franskt bläck att författa odödliga litterära verk:

"Och så börjar det: På gul oskuren Lessebo Bikupa, med Sir Josiah Masons 1001, med Antoine Fils' violette noire går det löst, under ett enda tobaksrökande..."

13

Domen

ARBETSDOMSTOLEN AD 2002 nr 6

Sammanfattning

En arbetsgivare inleder ett förfarande för att avskeda en facklig förtroendeman genom att underrätta denne och varsla hans organisation om avskedande. Avskedandet kom därefter inte att fullföljas. Fråga om arbetsgivaren brutit bl.a. mot 8 § medbestämmandelagen och grunderna för anställningsskyddslagen.

ARBETSDOMSTOLEN

Dom nr 6/02

2002-01-23 Stockholm Mål nr A 212/00

KÄRANDE

Svenska Pappersindustriarbetareförbundet
Box 1127, 111 81 STOCKHOLM
Ombud: förbundsjuristen Kurt Junesjö,
LO-TCO Rättsskydd AB, Box 1155, 111 81 STOCKHOLM

SVARANDE

1. Föreningen Sveriges Skogsindustrier,
Box 16006, 103 21 STOCKHOLM
2. Klippan AB, 556360-1821, 360 50 LESSEBO
Ombud för 2: advokaten Henning Sjöström och advokaten
Johan Lindbo, Juristhuset Lawhouse Advokatfirman
Sjöström AB, Box 2106, 103 13 STOCKHOLM

SAKEN

Föreningsrättskränkning
Mellan Föreningen Sveriges Skogsindustrier och Svenska Pappersindustriarbetareförbundet (förbundet) gäller kollektivav-

tal. Klippan AB (bolaget) är medlem i Föreningen Sveriges Skogsindustrier.

Förbundets medlem Benny Karlsson är anställd hos bolaget och arbetar i dess handpappersbruk i Lessebo. Han har arbetat i den verksamheten sedan 1974. Sedan 1997 är han ordförande för förbundets avdelning vid bruket i Lessebo och arbetar heltid som facklig förtroendeman. Han är även arbetstagarledamot i bolagets styrelse.

På våren år 2000 beslutade bolagets styrelse om ett rationaliseringsprogram varefter bolaget inledde MBL-förhandlingar rörande de förändringar som detta skulle medföra för verksamheten. Styrelsens ordförande Jan Bernander skrev den 6 juni 2000 ett brev till styrelsen och föreslog bl.a. att den personal som ansvarade för genomförandet av styrelsens rationaliseringsbeslut och som skulle delta i MBL-förhandlingarna inte skulle få ta ut semester som planerat utan skulle få skjuta upp semestern till dess beslutet satts i verket. Den 16 juni 2000 hölls ett styrelsesammanträde i bolaget. Då fattades ett beslut om att förhandlingarna om rationaliseringsåtgärderna skulle vara avslutade på ett för styrelsen godtagbart sätt innan någon som deltog i förhandlingsarbetet gick på semester. Benny Karlsson uttalade då att han ändå avsåg att ta ut sin semester, varvid Jan Bernander fällde en kommentar som Benny Karlsson uppfattade som ett hot om uppsägning eller avskedande. Jan Bernander begärde i ett brev till Benny Karlsson den 25 oktober 2000 att denne skulle återlämna den mobiltelefon som han tilldelats av bolaget. I samband med ett styrelsemöte den 31 oktober 2000 förklarade Jan Bernander för Benny Karlsson att denne skulle avskedas om han inte lämnade en redovisning av sin övertid. Den 2 november 2000 varslade bolaget Benny Karlsson om avskedande. Bolaget angav tre skäl som grund för åtgärden. För det första menade bolaget att Benny Karlsson hade brutit mot aktiebolagslagens jävsregler genom att delta i ett beslut om en flisentreprenad som innehades av Benny Karlssons morbror. För det andra ansåg bolaget att Benny Karlsson hade köpt möbler för avdelningens räkning utan att iakttaga bolagets inköpsrutiner. För det tredje menade bolaget att Benny Karlsson hade tagit ut övertid som han inte varit berättigad till. Samma dag avstängdes Benny Karlsson från arbetsplatsen. Det tilltänkta avskedandet kom inte att fullföljas.

Twist har därefter uppkommit om huruvida bolagets åtgärder har kränkt Benny Karlssons och förbundets föreningsrätt och om bolaget har brutit mot lagen om facklig förtroendeman och mot grunderna för anställningsskyddslagen. Twiste-förhandlingar har ägt rum utan att någon lösning har kunnat uppnås.

Yrkanden m.m.

Förbundet har i Arbetsdomstolen väckt talan mot arbetsgivarparterna och yrkat att domstolen skall förplikta bolaget att till förbundet utge allmänt skadestånd för brott mot medbestämmandelagen med 250 000 kr och för brott mot lagen om facklig förtroendeman med 75 000 kr. Vidare har förbundet yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta bolaget att till Benny Karlsson utge allmänt skadestånd för kränkning av föreningsrätten och för brott mot lagen om facklig förtroendeman med 200 000 kr samt för brott mot lagen om anställningsskydd med 100 000 kr. På samtliga belopp har förbundet yrkat ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning (den 2 januari 2001) till dess betalning sker.

Bolaget har medgett att utge allmänt skadestånd till förbundet med 3 000 kr och till Benny Karlsson med 3 000 kr för brott mot formalia enligt 5 § förtroendemannalagen i samband med att bolaget dels återkrävde en mobiltelefon från Benny Karlsson och dels avstängde honom från arbetet. I övrigt har bolaget bestritt käromålet. Räntheyrskandet har vitsordats som skäligt i sig. För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att skadeståndsskyldighet föreligger i vidare mån än bolaget medgett har bolaget yrkat att skadestånden skall jämkas, i första hand till noll kronor.

Såväl förbundet som bolaget har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Föreningen Sveriges Skogsindustrier har förklarat att föreningen inte företräder eller biträder bolaget med anledning av denna tvist och att föreningen avstår från sin rätt att föra talan i målet.

Till utveckling av talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Bolaget bedriver verksamhet i två fabriker, en belägen i Klippan och en i Lessebo. Bolaget är börsnoterat och har totalt ca 540 anställda, varav knappt 300 arbetar i Lessebo. I Lessebo tillverkas specialpapper.

Förbundets verksamhet är organiserad på ett sätt som skiljer sig från hur andra fackliga organisationer brukar vara organiserade. Förbundet bildar en avdelning på varje enskild arbetsplats. Varje avdelning arbetar direkt gentemot förbundets centrala ledning. Förbundet saknar alltså regional verksamhet. Förbundet har två avdelningar vid bolaget, dels avdelning 66 i Klippan med Johan Pettersson som ordförande och dels avdelning 94 i Lessebo med Benny Karlsson som ordförande. Avdelningarnas uppbyggnad skiljer sig sinsemellan.

I början av år 2000 befann sig bolaget i en ekonomisk kris. Som ett led i att åtgärda den situationen byttes hela bolagsstyrelsen ut. Den 3 mars 2000 tillträdde Jan Bernander som ny styrelseordförande i bolaget. Bengt Östensson utsågs till ny verkställande direktör. En av de första åtgärderna för den nya styrelsen var att fatta beslut om att införa ett omfattande rationaliseringsprogram som skulle spara 20 miljoner kronor åt bolaget och medföra bl.a. uppsägningar av omkring 70 anställda. Förhandlingarna kring genomförandet av rationaliseringsprogrammet orsakade missnöje hos Jan Bernander med avdelningens och då framför allt Benny Karlssons sätt att bedriva förhandlingarna. Missnöjet riktade sig med andra ord mot Benny Karlssons sätt att bedriva den fackliga verksamheten. Jan Bernanders inställning har kommit till uttryck på flera olika sätt, bl.a. genom uttalanden och brev direkt till Benny Karlsson samt genom andra för honom ingripande åtgärder. Jan Bernander har vidtagit åtgärderna i syfte att kränka Benny Karlssons föreningsrätt. Åtgärderna har även inneburit ett intrång i avdelningens verksamhet. I det följande kommer uttalanden, brev och övriga åtgärder som förbundet åberopar i sammanhanget att redovisas i kronologisk ordning.

Den 30 mars 2000 kallades Benny Karlsson till ett möte med Jan Bernander och Bengt Östensson. Benny Karlsson trodde att det rörde sig om ett vanligt möte och att även hans suppleant i bolagsstyrelsen, Lars Altgård, skulle delta men så var inte fallet. I stället utsattes Benny Karlsson för ett tuktt- och förmaningstal. Jan

Bernander sade att denne visserligen var insatt i lagar och avtal men inför kommande förändringar i bolaget nu skulle "rätta in sig i ledet". Mötet var omstörtande för Benny Karlsson som insåg att uttalandena direkt riktade sig mot hans fackliga verksamhet. Förbundet har visserligen inte åberopat vad som förekom vid detta möte som en grund för käromålet men vill ändå framhålla vad som då hände för att visa att Jan Bernander redan från början har riktat åtgärder mot Benny Karlssons fackliga verksamhet.

Koncerngemensamma MBL-förhandlingar om rationaliseringsprogrammet inleddes den 6 april 2000. Därefter skulle förhandlingar på bruksnivå påbörjas i Lessebo. Ett antal förhandlingar hölls också, men den 4 maj upphörde dessa på grund av oenighet. Oenigheten hade sin grund bl.a. i att avdelningen, efter det att ett justerat protokoll från ett möte den 4 maj hade upprättats, skulle ta ställning till om den ville anlita en löntagarkonsult. Ett justerat protokoll från bolaget förelåg dock inte förrän den 5 juni. Den 6 juni fick Benny Karlsson ett brev från Jan Bernander, ställt till styrelsen. De viktigaste delarna av brevet hade följande lydelse.

"Det har nu förflutit 3 månader efter styrelsens beslut om rationaliseringsprogrammet. Ingen anställd har ännu konkret sagts upp och inget bemanningsschema i den nya produktionsorganisationen är fastställt. Denna tidsutdräkt är beklaglig men tyvärr i liknande situationer inte särskilt ovanlig.

- - -

Den personal som ansvarar för genomförandet av styrelsens beslut av den 3 mars 2000 och som deltar i eller kommer att delta i MBL-förhandlingar får ej ta ut semester som planerat utan får skjuta upp sin semester till dess styrelsens beslut av den 3 mars 2000 satts i verket.

För den händelse styrelsens beslut av den 3 mars ändå inte skulle ha satts i verket senast den 30 juli 2000 på sätt som styrelsen kan godta ges ordföranden tillsammans med VD mandat att snarast inleda förhandlingar om uppsägning av ytterligare 30 personer utöver beslutet den 3 mars 2000."

Vid ett styrelsemöte några dagar senare, den 16 juni 2000, visade Bengt Östensson en sammanställning som skulle utvisa hur avdelningen på olika sätt hade försenat rationaliseringsprogrammet. Därefter skällde Jan Bernander ut avdelningen för att den inte samverkade på rätt sätt. Enligt honom bedrev avdel-

ningen en mycket märklig facklig verksamhet. Jan Bernander förklarade även, liksom i brevet av den 6 juni 2000, att semestern drogs in för dem som var berörda av förhandlingsverksamheten tills förhandlingarna hade avslöpt på ett för styrelsen tillfredsställande sätt. Benny Karlsson frågade vad som menades med "ett för styrelsen tillfredsställande sätt" men fick inget svar. Benny Karlsson förklarade att han ändå ämnade ta ut sin redan utlagda semester. Jan Bernander svarade då "gör du det – den kan bli djävligt lång". Brevet och vad som förekom vid styrelsesammanträdet bekräftade Benny Karlssons uppfattning att bolaget ansåg att han saboterade rationaliseringsprogrammet. Benny Karlsson upplevde att Jan Bernanders uttalande vid sammanträdet var ett direkt hot om uppsägning eller avskedande för det fall han inte deltog i förhandlingarna under sin semester.

Den 25 oktober 2000 skrev Jan Bernander bl.a. följande till Benny Karlsson.

"Du uppmanas lämna tillbaka mobiltelefonen till företaget. Behöver Du ringa tjänstesamtal utanför arbetsplatsen får Du använda egen telefon och skicka räkning.

Mitt förtroende för Dig är rubbat genom Ditt oskick att handha företagets resurser enligt ovan. Vår besparingskampanj som hela styrelsen ställt sig bakom får ett löjets skimmer när en styrelsemedlem på detta sätt förslösar företagets medel för egen vinning."

Inför ett styrelsesammanträde den 31 oktober 2000 kallade Jan Bernander in Benny Karlsson till ett samtal i enrum. Jan Bernander förevisade Benny Karlsson två handlingar, dels en beställning av möbler, dels ett entreprenadkontrakt ingånget mellan bolaget och Benny Karlssons morbrors företag Tage Johansson Maskin AB. Jan Bernander anklagade Benny Karlsson för att vara korrupt och för att utnyttja bolagets medel på ett oansvarigt sätt. Jan Bernander anklagade dessutom Benny Karlsson för att ha tagit ut övertidsersättning på ett bedrägligt sätt. Benny Karlsson förklarade att möbelinköpet hade skett som betalning av ett skadestånd som bolaget var skyldigt avdelningen samt att en överenskommelse härom också hade träffats direkt med brukschefen Ulf Bergkvist. Benny Karlsson förklarade vidare vari övertiden bestått och att den hade attesterats av personalchefen Kaj Fransson. Slutligen förklarade Benny Karlsson att han inte hade insett att det förelegat en jävssituation vid det styrelse-

sammanträde då entreprenadkontraktet togs upp. Jan Bernander svarade att Benny Karlsson skulle sägas upp eller avskedas om han inte sade upp sig själv. Benny Karlsson skulle få sex månadslöner om han slutade självmant. Om han inte gjorde det skulle Jan Bernander gå ut med en pressrelease som skulle ta heder och ära av honom. Jan Bernander sade också till Benny Karlsson att denne i förhandlingar drev saker in absurdum. Han sade också; "Du är superkorrupt din djävel. Jag råder dig att skaffa den bästa av advokater. Men du kommer i alla fall att åka åt helvete. Jag skall se till att även Sune Ekbåge (förbundets ordförande, arbetsdomstolens anmärkning) förpassas dit".

Den 2 november 2000 blev Benny Karlsson varslad om avskedande samt upplystes om att han var avstängd från arbetet. Han fick lämna ifrån sig identitetshandlingar, passerkort, nycklar och den mobiltelefon han använde som hjälpmedel i den fackliga verksamheten. När Benny Karlsson förklarade att han ville hämta sina personliga ägodelar eskorterades han av personalchefen Kaj Fransson till avdelningens lokaler. Benny Karlsson upplystes om att han inte fick lämna avdelningens lokaler utan Kaj Franssons samtycke.

Som skäl för avskedande angav bolaget tre omständigheter. För det första att Benny Karlsson hade tagit ut för mycket övertid i strid mot gällande avtal. För det andra att Benny Karlsson hade köpt möbler utan att följa bolagets inköpsrutiner och för det tredje att Benny Karlsson skulle ha varit jävig vid beslutet om fli-sentreprenaden.

Bolaget har genom de beskrivna åtgärderna kränkt Benny Karlssons och förbundets föreningsrätt och brutit mot 3,4 och 5 §§ förtroendemannalagen. Bolaget har därigenom ådragit sig skadeståndsansvar gentemot såväl honom som förbundet.

Förbundet har följande inställning till de skäl som bolaget har åberopat som grund för åtgärden att varsla Benny Karlsson om avskedande.

Övertiden

De centrala parterna har godkänt att fackligt arbete utom ordinarie arbetstid skall ersättas som övertid. Benny Karlssons övertid har föranletts av att bolaget förlagt bl.a. förhandlingar, styrelsemöten och information utanför hans arbetstid. Övertiden beror

således inte på Benny Karlssons eget agerande. Dessutom har all övertid godkänts och attesterats av Kaj Fransson som även har varit närvarande vid de flesta förhandlingar som Benny Karlsson har deltagit i. Kaj Fransson har således löpande haft god insyn i Benny Karlssons övertidsuttag.

Vad gäller den övertid som Benny Karlsson tog upp under den planerade semestern kan följande anföras. Semestern var avsedd att börja den 3 juli 2000. Den 30 juni 2000 förklarade Ulf Bergqvist att Benny Karlsson kunde ta semester som planerat. Benny Karlsson var dock, efter vad han uppfattade som Jan Bernanders hot om avskedande, rädd för repressalier varför han krävde skriftligt besked från antingen Jan Bernander eller Bengt Östensson om att han kunde påbörja sin semester. Benny Karlssons erfarenhet var att Jan Bernander tidigare hade underkänt vad linjeorganisationen bestämt. Benny Karlsson uppfattade det som att han var beordrad att arbeta övertid på sin semester. Den 3, 4, 5, 6 och 12 juli 2000 hölls fackliga förhandlingar i vilka även Kaj Fransson deltog. Redan den 3 juli 2000 förklarade Benny Karlsson för Kaj Fransson att han ämnade sätta upp övertid för den tid som han stannade kvar på arbetsplatsen under semestern. Mot detta hade Kaj Fransson ingenting att invända. Det var först genom intervention av Sune Ekbåge som Benny Karlsson fick ett skriftligt besked om att han kunde ta ut sin semester.

Vad gäller övertiden vid sammankomsten den 15 augusti 2000 hade styrelsen kallat Benny Karlsson till denna. Benny Karlsson kom på grund av förhandlingar inte iväg till kräftfisket förrän kl 17.30 och tog upp övertid fram till det att han åt kypkorv med styrelsen kl 19.00. Hans inställning var att han beordrats att delta i de av bolaget arrangerade begivenheterna och att de rörde den fackliga verksamheten. För Benny Karlsson var det ingen underhållning att äta kypkorv och göra eget handpapper. Vad gäller den middag som ägde rum den 16 augusti 2000 tog Benny Karlsson upp tiden som övertid eftersom han ansåg att han var skyldig att delta i middagen.

Jan Bernander har angripit omfattningen av Benny Karlssons övertid. Det är således Benny Karlssons fackliga verksamhet som Jan Bernander har opponerat sig mot. Frågan om övertidens omfattning regleras i förtroendemannalagen. För det fall bolaget har haft synpunkter på omfattningen av Benny Karlssons övertid, har det ålegat bolaget att påkalla förhandlingar med förbun-

det. Bolaget har inte rätt att bestraffa Benny Karlsson personligen genom att tillgripa åtgärder som uppsägning eller avskedande. Redan bolagets påstående att Benny Karlsson tagit upp oberättigad övertid, och därmed att övertiden är alltför omfattande, utgör en föreningsrättskränkning.

Möbelinköpet

Benny Karlsson har inte inhandlat möbler för bolagets medel. Det aktuella möbelinköpet har sin grund i ett beslut fattat i skydds-kommittén den 2 september 1998. Då beslutades att stolar skulle köpas till avdelningens expedition. Expeditionen färdigställdes dock inte förrän under hösten år 2000. Bolaget var skyldigt att utge ett skadestånd till avdelningen på en summa om ca 70 000 kr. Benny Karlsson talade med Ulf Bergqvist om beslutet från skyddskommittén och föreslog att skadeståndet kunde användas till ett möbelinköp för avdelningens räkning. Ulf Bergqvist hade inte något att invända mot det. Ulf Bergqvist meddelade senare att han kontrollerat saken med Christina Book och med ekonomiavdelningen. Lars Turunen kontaktade därefter Christina Book för att fråga var möblerna skulle inhandlas och fick svaret att bolaget hade ett avtal med KC Inredningar Sverige AB i Växjö. Köpet genomfördes av Benny Karlsson och Lars Turunen. Väl i Växjö ringde de upp Kaj Fransson för att ytterligare en gång få bekräftat att möbelinköpet var i sin ordning. Kaj Fransson bekräftade det. Att det har gått till på detta sätt visas av en beställningssedel daterad den 29 september 2000. På beställningssedeln anges Christina Book som handläggare och Benny Karlsson som teknisk handläggare. Vidare framgår att ordernumret var 003650. Kontonumret har felaktigt angetts vara 656151. Beställningsordern har bolaget skickat till KC Inredningar Sverige AB. Eftersom Kaj Fransson är attestansvarig måste han ha attesterat beställningen innan den lämnade företaget. Att beställningsordern har skickats till möbelföretaget visas av en faktura därifrån daterad den 3 november 2000 och med avdelningen som adressat. Avdelningen har således följt bolagets gängse rutiner vid möbelinköpet. Att bolaget nu riktar repressalier mot Benny Karlsson för att han för avdelningens räkning har gjort ett möbelinköp kan inte vara annat än i föreningsrättskränkande syfte.

Jävssituationen

Bolaget kallade till ett styrelsesammanträde den 29 september 2000. Till kallelsen var bifogad en föredragningslista av vilken framgår att en rapport angående besparingsprogrammet skulle avhandlas på mötet. I en bilaga till föredragningslistan anges att styrelsemötet skulle behandla rationaliseringsprogrammet, lagerreduceringarna och det allmänna besparingsprogrammet. Det framgår också bl.a. att bolaget skulle rationalisera vedgårdshanteringen. Benny Karlsson uppfattade inte dessa handlingar som ett underlag för beslut. Han satt därför kvar när punkten kom upp och behandlades på styrelsemötet. Det redogjordes inledningsvis för hur bolaget skulle kunna rationalisera verksamheten samt "ta tillbaka" olika typer av entreprenadverksamheter. Jan Bernander redogjorde därefter för bolagets möjligheter att spara en miljon kronor genom att dra in den flisentreprenad som fanns på företaget. Styrelsen beslutade därefter att låta Bengt Östensson genomföra denna rationalisering. Hela proceduren tog sammanlagt tre till fyra minuter.

Det företag som innehade flisentreprenaden ägdes av Benny Karlssons morbror. Benny Karlsson umgås inte med sin morbror privat och ansåg sig inte vara jävig i frågan. Jävsfrågor för styrelseledamöter regleras i 8 kap. 20 § aktiebolagslagen och i 14 § styrelserepresentationslagen. Arbetsgivaren disponerar inte över dessa bestämmelser i sin egenskap av arbetsgivare. Om bolaget vill ingripa med anledning av en jävssituation skall åtgärden riktas mot den fackliga organisationen och inte mot Benny Karlsson personligen. Att anföra jävssituationen som en av grunderna för avskedande av Benny Karlsson är ett direkt angrepp på hans fackliga verksamhet och därmed föreligger ett föreningsrättskränkande syfte.

Övrigt

Den 3 november 2000 förekom en överläggning angående avstängningen av Benny Karlsson varvid avdelningen lade tolkningsföreträde. Bolaget lät därefter Benny Karlsson återgå i tjänst. Genom avstängningen har Benny Karlsson hindrats i sitt uppdrag som facklig förtroendeman.

Varslet om avskedande var för Benny Karlssons del, särskilt i hans egenskap av facklig förtroendeman, en mycket ingripande

åtgärd. När de skäl som åberopats till grund för varslet är osakliga föranleder åtgärden allmänt skadestånds-ansvar för brott mot grunderna för anställningsskyddslagen. Förbundet anser att själva åberopandet av dessa skäl som grund för avskedande i sig är att anse som en föreningsrättskränkning. Bolaget har använt åtgärden att varsla Benny Karlsson om avskedande i syfte att terrorisera honom.

I målet föreligger den mycket originella situationen att Jan Bernander, i sin egenskap av styrelseordförande, har lagt sig i linjeorganisationens verksamhet. Jan Bernander har i efterhand, i frågan om overtiden och möbelinköpet, underkänt åtgärder som linjeorganisationen tidigare har godkänt. Ett av företaget godkänt agerande kan aldrig vara saklig grund för uppsägning om inte arbetstagaren i samband med åtgärdernas utförande begått en brottslig gärning. I detta fall är det endast fråga om en vanlig och i normal utsträckning utförd facklig verksamhet.

De åtgärder bolaget riktat mot Benny Karlsson är flagranta brott mot föreningsrätten och syftar endast till att skrämma honom att följa bolagets vilja och därmed underlåta att utnyttja sin föreningsrätt. Det allmänna skadeståndet bör därför vara mycket kännbart. Arbetsdomstolen har under tidens lopp utdömt mycket högre skadestånd för brott mot anställningsskyddslagen än för brott mot föreningsrätten. Förbundet har därför gjort en uppräknig av skadeståndet för föreningsrättskränkning med ledning av de belopp som Arbetsdomstolen har dömt ut för brott mot anställningsskyddslagen. Den fackliga verksamheten har numera en utsatt ställning och ifrågasätts av arbetsgivare på ett annorlunda sätt än som skedde tidigare, vilket också gör att det är befogat med ett kännbart skadestånd.

Sammanfattningsvis gör förbundet gällande följande.

Bolaget har vidtagit följande åtgärder mot Benny Karlsson. I ett brev den 6 juni 2000 hotade bolaget med att dra in semestern för den personal som ansvarade för genomförandet av styrelsens rationaliseringsbeslut och som deltog i MBL-förhandlingarna om detta. Den 16 juni 2000 drog bolaget faktiskt in semestern för Benny Karlsson. Vid samma tillfälle hotades han med att han skulle skiljas från sin anställning om han ändå gick på semester. Den 25 oktober 2000 uppmanades Benny Karlsson att återlämna den mobiltelefon som han använde i den fackliga verksamheten. I samband med styrelsesammanträdet den 31 oktober 2000 kräv-

des att han skulle säga upp sig själv under hot om att annars bli avskedad. Slutligen avstängde bolaget den 2 november 2000 Benny Karlsson från arbetet. Samma dag varslade bolaget avdelningen och underrättade honom om att han skulle avskedas. Dessa åtgärder har vidtagits i ett föreningsrättskränkande syfte och har även inneburit ett intrång i avdelningens verksamhet. Bolaget har hindrat Benny Karlsson i utövandet av hans uppdrag som facklig förtroendeman och även vidtagit ändringar av hans anställningsvillkor, utan att först ha varslat förbundet och underrättat Benny Karlsson två veckor innan bolaget vidtog åtgärderna. Bolagets agerande föranleder skadestånd enligt såväl medbestämmandelagen som förtroendemannalagen. Bolagets varsel och underrättelse om avskedande strider också mot grunderna för anställningsskyddslagen eftersom åtgärderna har varit utan grund. Även för detta bör bolaget åläggas att utge ett allmänt skadestånd.

Lessebo bruk, vilket driver en handpappersbruk sedan 1600-talet, ingår i Klippan-koncernen, i Arbetsdomstolens protokoll benämnt Bolaget.

Bolaget

I början av år 2000 befann sig bolaget i en allvarlig ekonomisk kris med stora lönsamhetsproblem. Situationen var så allvarlig att risk förelåg för nedläggning av verksamheten. För att försöka komma tillrätta med situationen tillsattes en ny styrelse. Arbetstagarledamöterna i styrelsen, Benny Karlsson och Johan Pettersson, kvarstod dock i den nya styrelsen. Den 3 mars 2000 valdes Jan Bernander till styrelseordförande. Samma dag utsågs Bengt Östensson till ny verkställande direktör för bolaget.

Jan Bernander och Bengt Östensson höll flera möten med bolagets ledande personal. Syftet med mötena var att de skulle presentera sig själva och bekanta sig med personalen. Det var också därför som Benny Karlsson kallades till ett möte den 30 mars 2000. Det är inte riktigt att Jan Bernander och Bengt Östensson då skulle ha utsatt Benny Karlsson för ett tuk- och förmaningstal.

I syfte att försöka få ordning på bolagets besvärliga ekonomiska situation beslutade styrelsen om ett rationaliserings- och besparingsprogram för att spara ca 20 miljoner kronor. Nödvändiga förändringar i bolaget med anledning av detta program

föranledde en rad MBL-förhandlingar. Den 6 juni 2000 kom det till Jan Bernanders kännedom att de förhandlingar som hade inletts i mars samma år ännu inte hade avslutats. Eftersom Jan Bernander var angelägen om att de planerade besparingarna skulle kunna genomföras och att förhandlingarna därom skulle gå framåt och avslutas skrev han samma dag ett brev till styrelsen. Brevet var alltså inte ställt till Benny Karlsson personligen. I brevet föreslog Jan Bernander att de personer som ansvarade för MBL-förhandlingarna inte skulle få ta semester förrän förhandlingarna var avslutade. Det var fråga om ett framskjutande av semestern och inte en indragning av den på det sätt som förbundet gjort gällande. Benny Karlsson deltog vid det styrelsemöte som ägde rum den 16 juni 2000 då styrelsen beslutade i semesterfrågan i huvudsaklig överensstämmelse med Jan Bernanders förslag. Benny Karlsson reserverade sig inte mot beslutet och har även justerat protokollet från sammanträdet. Efter styrelsemötets avslutande fällde Benny Karlsson ett yttrande om att han ändå, trots beslutet som han själv varit med om att fatta, avsåg att ta ut sin semester som planerat. Jan Bernander blev mycket förvånad över yttrandet och sade "gör du det – den blir lång". Uttalandet var endast en spontan reaktion från Jan Bernanders sida och inte ett hot om att avskeda Benny Karlsson.

Den 30 juni 2000 stod det klart att semestrarna inte behövde skjutas upp. Detta meddelade såväl Ulf Bergqvist som personalchefen Christer Jonsson till Benny Karlsson. De önskade också Benny Karlsson trevlig semester. Den 14 juli erfor Bengt Östensson att Benny Karlsson inte hade gått på semester utan i stället varit kvar på arbetsplatsen och satt upp övertid. Bengt Östensson meddelade då Benny Karlsson att denne kunde gå på semester, vilket han också gjorde. Eftersom bolaget lade ner sin verksamhet för sommaren den 1 juli 2000, borde det ha varit uppenbart för Benny Karlsson att han kunde gå på semester. Om Benny Karlsson varit tveksam i frågan hade han kunnat ta kontakt med Bengt Östensson eller Jan Bernander för att få situationen klargjord. I stället utnyttjade Benny Karlsson situationen genom att mer eller mindre ensam sitta kvar på arbetsplatsen och ta upp tiden som övertid. Jan Bernander, som fick reda på Benny Karlssons agerande ungefär två veckor senare, ansåg att denne kvarblivit på arbetsplatsen mot bättre vetande och därför inte var berättigad till övertidsersättning för den tiden.

Övertiden

Vid en närmare översyn av Benny Karlssons övertidsuttag framkom att han noterat 287,5 timmar i övertid under en tid av nio månader. Bolaget fann detta märkligt eftersom avdelningsordföranden vid bolagets enhet i Klippan under motsvarande tidsperiod endast noterat 52 timmars övertid. De båda fackliga förtroendemännen deltog i samma förhandlingar. Jan Bernander kunde även konstatera att Benny Karlsson tagit ut övertid för frivilliga middagar som bolaget inbjudit till. Även för den frivilliga aktiviteten kräftfiske hade Benny Karlsson satt upp övertid. Jan Bernander skrev den 1 oktober 2000 till Benny Karlsson för att få en förklaring till övertiden och besked om vem som hade beordrat den. Benny Karlsson efterkom dock inte Jan Bernanders uppmaning. Jan Bernander kontaktade då Sune Ekbåge. Efter skriftväxling och telefonsamtal kom Jan Bernander och Sune Ekbåge överens om att ha ett möte den 27 oktober 2000 angående Benny Karlssons övertid. Mötet blev dock inte av eftersom Sune Ekbåge anmälde förhinder. Den 25 oktober 2000 skrev Jan Bernander ytterligare ett brev till Benny Karlsson och påpekade att denne tagit upp övertid som inte förekommit och att han hade missbrukat sin mobiltelefon. Det hade nämligen kommit till bolagets kännedom att Benny Karlsson hade använt sin mobiltelefon inom bruket i stället för att söka upp personen i fråga eller begagna sig av den fasta telefonin. Vid ett tillfälle hade Benny Karlsson talat i mobiltelefonen med en anställd på bruket i 25 minuter, vilket är att se som ett missbruk av mobiltelefonen. I brevet uppmanades Benny Karlsson att lämna tillbaka mobiltelefonen. Inte heller detta brev renderade någon förklaring från Benny Karlsson.

Jävssituationen

Vid ett sammanträde den 29 september 2000 beslutade bolagets styrelse att försöka nedbringa kostnaden för bolagets flishantering. Dåvarande flisentreprenad innehades av Tage Johansson Maskin AB. Bolaget ansåg att en miljon kronor kunde sparas om ett anbudsförfarande avseende flishanteringen inleddes. Styrelsen uppdrog åt Bengt Östensson att minska kostnaden med en miljon kronor och inleda ett anbudsförfarande. Det visade sig senare att Benny Karlsson och Tage Johansson var nära släkt. Trots detta anmälde Benny Karlsson inte jäv vid styrelsemötet

utan deltog i beslutet. Benny Karlsson justerade även protokollet från styrelsesammanträdet utan att nämna något om sin släktskap med Tage Johansson. Benny Karlsson har genom den i förväg utskickade föredragningslistan med bilagor varit förberedd på att frågor om besparing om flishantering skulle kunna komma upp på styrelsemötet.

Möbelinköpet

Christina Book på inköpsavdelningen erhöll en icke attesterad orderbekräftelse från KC Inredningar Sverige AB. Av den framgick att bolaget hade beställt möbler för ca 80 000 kr inklusive mervärdesskatt. Christina Book reagerade direkt på detta eftersom hon inte hade fått någon inköpsanmodan angående köpet. Den vanliga rutinen vid bolagets inköp är att Christina Book får en attesterad inköpsanmodan. Det visade sig att Benny Karlsson hade frångått de gängse inköpsrutinerna och på eget bevåg inhandlat möblerna. Benny Karlssons agerande läktes visserligen i efterhand genom att ordern attesterades av Kaj Fransson, men det ursäktar inte Benny Karlssons agerande.

Övrigt

Den 31 oktober 2000 tog Jan Bernander upp frågorna om jäv, möbelinköpet och oövertiden med Benny Karlsson. Inledningsvis förnekade Benny Karlsson all kännedom om vem det var som innehade Tage Johansson Maskin AB. Till slut vidgick han dock att Tage Johansson var hans morbror. Att beslutet i praktiken inte var gynnande för Benny Karlssons morbror saknar betydelse. Det är vanligt förekommande att ledamöterna vid styrelsemöten anmäler jäv, varför Benny Karlsson borde ha varit väl medveten om reglerna. Bolaget ser mycket allvarligt på jävssituationen som utgör ett brott mot 8 kap. 20 § aktieföretagslagen. Vad gällde möbelinköpet sade Benny Karlsson att avdelningen avsåg att betala hela möbelinköpet. Så blev senare också fallet vilket framgår av en faktura daterad den 3 november 2000 där avdelningen står som adressat. Vad gällde oövertiden lämnade Benny Karlsson inte någon förklaring trots att han bereddes möjlighet till det. Det enda Benny Karlsson sade var att eftersom oövertiden hade attesterats av Kaj Fransson så hade bolaget också godkänt oövertiden. Bolaget menar att Kaj Fransson visserligen hade rätt att

attestera oövertid men att Benny Karlsson har fört Kaj Fransson bakom ljuset och tagit upp oövertid som han inte var berättigad till. Jan Bernander förklarade att om Benny Karlsson inte inkom med någon förklaring rörande vari oövertiden bestod skulle bolaget varsla honom om avskedande den 2 november 2000.

Eftersom Benny Karlsson inte lämnade någon förklaring till oövertiden varslades han om avskedande den 2 november 2000. Som skäl för avskedande angavs missbruk av oövertid, jävssituationen och möbelinköpet. Möbelinköpet var inte i sig så allvarligt att det ensamt kunde grunda ett avskedande, men i den situation som förelåg tog bolaget upp alla incidenter som Benny Karlsson varit inblandad i. I samband med varslat fråntogs Benny Karlsson sin mobiltelefon och stängdes partiellt av från Lessebo Bruk. Benny Karlsson har inte hindrats i sin fackliga verksamhet, eftersom han även efter den partiella avstängningen hade tillgång till sin fackexpedition och sin stationära telefon. Detta illustreras av att Benny Karlsson efter varslat, som skedde vid 12-tiden på dagen, stannade kvar på arbetsplatsen i en timme för att därefter kontakta den lokala fackliga ledningen. På eftermiddagen meddelade Benny Karlsson att avdelningen önskade förhandling fredagen den 3 november 2000 kl 09.30.

Den 3 november 2000 höll bolaget och avdelningen överläggningar varvid de kom överens om att avstängningen skulle upphävas och att Benny Karlsson skulle återfå mobiltelefonen. Måndagen den 6 november 2000 återkom Benny Karlsson till arbetsplatsen och fick tillbaka mobiltelefonen.

En central förhandling angående bolagets lagda varsel om avskedande genomfördes den 29 november 2000 varvid bolaget återtog varslat. Vid förhandlingen gav Benny Karlsson in en förklaring till oövertiden i form av minnesanteckningar. Bolaget kunde inte acceptera förklaringen utan förbehöll sig i stället att återkomma med besked i frågan om oövertiden. Den 21 december 2000 gav förbundet in stämningsansökan.

Bolaget har inte på något sätt avsett att kränka Benny Karlssons föreningsrätt. De åtgärder som bolaget har vidtagit gentemot Benny Karlsson kunde under motsvarande omständigheter ha vidtagits mot vem som helst av de anställda. Bolagets åtgärder har inte sin grund i Benny Karlssons fackliga verksamhet och utgör således inte någon föreningsrättskränkning. Anledningen till att bolaget varslade Benny Karlsson om avskedande är endast

de skäl som angivits, dvs. felaktigt övertidsuttag, felaktigt inköp av möbler och deltagande i ett styrelsebeslut den 29 september 2000 trots att han var jävig. Bolaget har inte på något sätt terroriserat Benny Karlsson utan haft fog för uppfattningen att det förelåg en avskedandesituation. Bolaget stärktes ytterligare i sin uppfattning bl.a. genom att Benny Karlsson inte efterkom bolagets uppmaning att redovisa sin övertid. Bolaget har således inte begått något brott mot grunderna för anställningsskyddslagen för vilket det skulle kunna vara skadeståndsskyldigt gentemot Benny Karlsson. Det bestrids att Benny Karlsson har getts försämrade anställningsförhållanden med anledning av sitt fackliga uppdrag. Bolaget har haft skäl att varsla Benny Karlsson om avskedande och att stänga av honom. Om bolaget skulle anses skadeståndsskyldigt skall skadeståndet jämkas, i första hand till noll kronor, eftersom Benny Karlssons agerande i vart fall varit sådant att bolaget haft skälig anledning anta att grund för avskedande förelåg.

Bolaget medger ett skadestånd på 3 000 kr vardera till förbundet och Benny Karlsson eftersom bolaget inte har iakttagit varselkyldigheten enligt 5 § förtroendemannalagen i samband med indragningen av mobiltelefonen och avstängningen av Benny Karlsson.

Sammanfattningsvis gör bolaget gällande följande.

Bolaget har inte på något sätt kränkt Benny Karlssons föreningsrätt. Vem som helst av de anställda i bolaget skulle under motsvarande omständigheter kunna ha utsatts för samma behandling. Bolagets åtgärder har inte heller inneburit något intrång i förbundets verksamhet eller hindrat Benny Karlsson i hans uppdrag som facklig förtroendeman. Det bestrids att åtgärderna skulle kunna vara ett brott mot grunderna för anställningsskyddslagen. Om Arbetsdomstolen skulle finna att skadeståndsskyldighet föreligger skall skadeståndet jämkas till noll kronor på grund av Benny Karlssons eget agerande.

Domskäl

Twisten

Den huvudsakliga tvistefrågan i målet gäller om bolaget genom att dels underrätta Benny Karlsson om att han skulle avskedas, dels varsla förbundet därom, har kränkt deras föreningsrätt. Därutöver föreligger tvist om huruvida bolaget även genom ett antal av förbundet angivna ytterligare omständigheter har kränkt förbundets och Benny Karlssons föreningsrätt och brutit mot bestämmelserna i 3, 4 och 5 §§ förtroendemannalagen. Slutligen föreligger även tvist om huruvida bolagets underrättelse och varsel om avskedande kan medföra skyldighet för bolaget att utge allmänt skadestånd för brott mot grunderna för anställningsskyddslagen.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. På förbundets begäran har hållits förhör under sanningsförsäkran med Benny Karlsson och förbundets ordförande Sune Ekbåge samt vittnesförhör med de fackliga förtroendemännen Johan Pettersson, Conny Eriksson, Lars Turunen och Tuve Svensson. På bolagets begäran har hållits förhör under sanningsförsäkran med styrelseordföranden Jan Bernander, verkställande direktören Bengt Östensson, styrelseledamoten professor Björn Gillberg och brukschefen Ulf Bergqvist samt vittnesförhör med inköpsansvariga Christina Book, personalchefen i bolaget Christer Jonsson, personalchefen i Lessebo Kaj Fransson samt informationschefen Beryl Steen. Parterna har också åberopat skriftlig bevisning.

Föreningsrättskränkning

I 7 § medbestämmandelagen definieras föreningsrätten som en rätt för arbetsgivare och arbetstagare att tillhöra en arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation, att utnyttja medlemskapet och att verka för organisationen eller för att sådan bildas. En föreningsrättskränkning föreligger enligt 8 § samma lag om någon på arbetsgivar- eller arbetstagersidan vidtar en åtgärd antingen till skada för någon på den andra sidan för att denne har utnyttjat sin föreningsrätt eller i syfte att få någon på den andra sidan att inte

utnyttja sin föreningsrätt. Enligt 8 § andra stycket samma lag anges att en arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation inte är skyldig att tåla en sådan kränkning av föreningsrätten som innebär ett intrång i dess verksamhet.

För att en föreningsrättskränkning skall anses föreligga krävs först och främst att det ifrågasatta handlandet kan beskrivas som en form av *åtgärd*. Det skall således vara fråga om en konkret och avgränsad aktivitet. Dessutom måste åtgärden *syfta* till att förmå någon att inte utnyttja sin föreningsrätt eller att ingripa mot någon för att denne har utnyttjat denna rätt. Arbetsdomstolen har sedan länge tillämpat en fördelning av bevisbördan i mål om föreningsrättskränkning. I mål om kränkning av arbetstagarpartens föreningsrätt innebär den praxis som utvecklats att det inledningsvis ankommer på arbetstagarparten att visa sannolika skäl för att en kränkning av föreningsrätten har förekommit. Om arbetstagarparten lyckas med detta är det därefter arbetsgivarens sak att styrka att denne haft skälig anledning till sin åtgärd oberoende av föreningsrättsfrågan (se bl.a. AD 1996 nr 67). I ett uppsägnings- eller avskedandefall krävs normalt att uppsägningen eller avskedandet är förenligt med reglerna i anställningsskyddslagen (se AD 1978 nr 36). Även underrättelse och varsel om avskedande kan anses utgöra en åtgärd som företagits i föreningsrättskränkande syfte (jfr AD 1987 nr 65).

Arbetsdomstolen konstaterar inledningsvis att det inte föreligger någon direkt tvist om huruvida vad förbundet har lagt bolaget till last skulle utgöra åtgärder i medbestämmandelagens mening. Arbetsdomstolen tar först upp frågan om förbundet har förmått visa sannolika skäl för att bolagets åtgärder är att se som en kränkning av föreningsrätten.

Arbetsdomstolen gör i denna del följande bedömning.

Bolaget har inlett ett förfarande för att avskeda Benny Karlsson. Som skäl för avskedande har bolaget åberopat att denne missbrukat rätten till övertidsersättning, i samband med ett möbelinköp åsidosatt bolagets inköpsrutiner samt deltagit i ett styrelsebeslut trots att han varit jävig. Bolaget har gjort gällande att de vidtagna åtgärderna under motsvarande omständigheter skulle ha inletts mot vem som helst av de anställda, och att de inte på något sätt har föranletts av Benny Karlssons fackliga verksamhet.

Av utredningen har framgått bl.a. att Jan Bernander i ett e-postmeddelande till Benny Karlsson den 1 oktober 2000 gav uttryck

för en kritisk inställning till hur Benny Karlsson bedrev det fackliga arbetet vid bolaget och hur han utförde sitt uppdrag som arbetstagarrepresentant i bolagets styrelse. Det har vidare framgått att Jan Bernander den 25 oktober i ett brev till Benny Karlsson gav uttryck för uppfattningen att denne missbrukat dels rätten till övertidsersättning, dels användningen av den mobiltelefon bolaget ställt till hans förfogande. Det är också utrett att Jan Bernander i samband med ett styrelsemöte den 31 oktober ifrågasatte Benny Karlssons agerande som arbetstagarrepresentant i styrelsen samt i fråga om övertid och inköp av möbler för den fackliga avdelningens räkning.

Benny Karlsson var på heltid sysselsatt som facklig förtroende- man. Alla de skäl bolaget åberopat till stöd för att inleda ett förfarande att avskeda Benny Karlsson hänför sig till dennes fackliga verksamhet. Mot den bakgrunden finner Arbetsdomstolen att förbundet redan genom vad som återgivits i föregående stycke får anses ha visat sannolika skäl för att bolagets åtgärd att den 2 november underrätta och varsla om avskedande av Benny Karlsson har haft ett föreningsrättskränkande syfte. Bolaget kan därför undgå skadeståndsansvar bara om utredningen visar att det vid tidpunkten för underrättelsen och varslet hade befogad anledning till uppfattningen att ett avskedande av Benny Karlsson stod i överensstämmelse med anställningsskyddslagens regler. Stränga krav bör ställas på den bevisning som i en sådan situation åberopas av arbetsgivaren (se AD 1987 nr 65 och där åberopat förarbetsuttalande).

Som redan framgått har bolaget som skäl för åtgärden att underrätta och varsla om att Benny Karlsson skulle avskedas åberopat tre skilda omständigheter. Arbetsdomstolen behandlar var och en av dessa omständigheter under skilda rubriker.

Övertidsfrågan

Bolaget har lagt Benny Karlsson till last att denne tagit upp övertid som han inte varit berättigad till. Bolaget har i detta sammanhang framhållit bl.a. att Jan Bernander vid upprepade tillfällen har försökt förmå Benny Karlsson att redogöra för övertiden, men att denne inte förrän vid en förhandling den 29 november 2000 lämnade en förklaring till övertiden i form av minnesanteckningar som bolaget dock inte kunde godta.

Enligt förbundet har den övertid som Benny Karlsson begärt ersättning för uppkommit som en följd av bolagets förläggning av olika aktiviteter utanför dennes arbetstid. Det har varit fråga om fackligt arbete utom ordinarie arbetstid, antingen i form av beordrade aktiviteter eller i form av nödvändigt för- och efterarbete. Förbundet har också framhållit att övertiden har godkänts och attesterats av Kaj Fransson som haft god löpande insyn i Benny Karlssons övertidsuttag.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Utredningen har visat att Benny Karlsson tagit upp övertid i en utsträckning som avsevärt överstiger vad klubbordföranden vid bolagets enhet i Klippan har tagit upp. Någon närmare förklaring till detta förhållande har inte framkommit i målet. Av utredningen har framgått att bolagets noteringar om förhandlingar och andra aktiviteter inte ger täckning för all den övertid som Benny Karlsson tagit upp. Benny Karlsson har inför domstolen uppgivit att han har utfört fackligt arbete utom ordinarie arbetstid på de tider som han tagit upp som övertid, och att det antingen varit fråga om beordrade aktiviteter eller nödvändigt för- och efterarbete. Bolaget har ifrågasatt bl.a. den övertid som tagits upp i samband med ett kräftfiske och under den tid i början av juli 2000 då Benny Karlsson hade planerat att ha semester. Någon närmare utredning om vilka regler om övertidsersättning som gällde för Benny Karlssons verksamhet vid bolaget har inte lämnats. Även om det kan synas egendomligt att Benny Karlsson inte besvarade Jan Bernanders frågor om övertidsuttaget tidigare än som skedde kan domstolen konstatera att den förebragda utredningen inte ger något säkert underlag för ställningstagande i denna del. Det kan därför inte anses visat att Benny Karlsson har begärt ersättning för övertid utan att vara berättigad till det. Bolaget kan därmed i denna del inte anses ha haft befogad anledning att inleda ett förfarande för att avskeda Benny Karlsson.

Möbelinköpet

Bolaget har lagt Benny Karlsson till last att denne inte följde bolagets rutiner för inköp i samband med ett inköp av möbler till den fackliga expeditionen på bolaget.

Av utredningen har framgått att Benny Karlsson inhandlat möbler till den fackliga expeditionen och att detta inköp inte har gått till på det sätt bolagets inköpsrutiner föreskriver. Det har

också framkommit att Benny Karlsson hade kommit överens med brukschefen om att ett skadestånd som bolaget var skyldigt att erlægga till avdelningen skulle användas för inköpet samt att personalchefen förklarat att möblerna kunde köpas hos en av bolagets leverantörer. Även om bolagets normala rutiner för inköp åsidosattes i detta sammanhang finner Arbetsdomstolen uppenbart att vad som förekommit inte kan läggas Benny Karlsson till last som ett skäl för avskedande.

Jävssituationen

I denna del har bolaget lagt Benny Karlsson till last att han utan att anmäla jäv deltog i styrelsens behandling den 29 september 2000 av en fråga om att minska kostnaderna för bolagets flishantering. Styrelsen beslutade då att ge verkställande direktören i uppdrag att minska kostnaden för denna hantering med minst en miljon kronor. Benny Karlssons morbror ägde det företag som sedan många år på entreprenad hade utfört detta arbete. Enligt bolagets mening innebar Benny Karlssons agerande ett brott mot bestämmelserna i 8 kap. 20 § aktiebolagslagen.

Förbundet har anfört följande. Benny Karlsson umgås inte närmare med sin morbror och ansåg sig därför inte vara jävig vid behandlingen av frågan om flisentreprenaden. Han hade dessutom inte uppfattat föredragningslistan till styrelsesammanträdet som ett underlag för beslut angående flisentreprenaden. Om bolaget önskade vidta åtgärder med anledning av att Benny Karlsson varit jävig borde åtgärden ha riktas mot avdelningen och inte mot honom personligen.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Båda partssidorna har relativt utförligt uppehållit sig vid om Benny Karlsson borde ha insett att frågan om flishanteringen skulle behandlas och beslut fattas vid styrelsemötet den 29 september. Arbetsdomstolen finner dock inte anledning att gå närmare in på den frågeställningen. Det står klart att det inom ett bolag måste övervägas vilka åtgärder som kan vara lämpliga att vidta om det har förekommit en situation där en styrelseledamot har deltagit i ett beslut trots att han varit jävig. Det kan t.ex. behöva övervägas om en skadeståndstalan mot styrelseledamoten skall inledas. Det som ligger närmast till hands torde vara att överväga frågan om styrelseledamotens fortsatta uppdrag i styrelsen. När det gäller arbetstagarrepresentanter i ett bolags sty-

relse torde kontakter behöva tas med vederbörande fackliga organisation för att lösa den uppkomna situationen. Det kan visserligen inte helt uteslutas att en arbetstagarrepresentant som i styrelsearbetet har brutit mot jävsregler som en följd av detta också kan förlora sin anställning. Men det säger sig självt att det då måste röra sig om mycket allvarliga situationer. I den mån Benny Karlssons agerande vid styrelsemötet den 29 september 2000 kan anses utgöra ett brott mot bestämmelserna i 8 kap. 20 §

Lokaltidning talar om på löpsedeln hur det gick för Benny i AD.

aktiebolagslagen är det enligt Arbetsdomstolens mening inte fråga om någon sådan situation som skulle kunna föranleda avskedande från anställningen i bolaget.

Sammanfattningsvis har Arbetsdomstolen inte funnit anledning att godta något av de tre av bolaget åberopade skälen till att underrättelse och varsel om avskedande av Benny Karlsson lämnades. I tydlighetens intresse bör framhållas att vad som åberopats inte heller sammantaget enligt domstolens mening kan anses utgöra godtagbara skäl för de vidtagna åtgärderna. I den bedömning domstolen gjort ligger också att bolagets på samma skäl

grundade avstängning av Benny Karlsson inte heller kan godtas.

Det anförda innebär att bolagets åtgärd att underrätta och varsla om avskedande av Benny Karlsson samt avstängningen av honom skall anses ha vidtagits i sådant syfte som avses i 8 § första stycket medbestämmandelagen och därmed utgöra en kränkning av Benny Karlssons föreningsrätt. Åtgärden har också inneburit ett intrång i förbundets verksamhet. Bolaget har såle-

des att utge allmänt skadestånd till såväl förbundet som Benny Karlsson.

Förbundet har också gjort gällande att bolaget kränkt föreningsrätten och även brutit mot 3, 4 och 5 §§ förtroendemannalagen genom ett antal åtgärder under tiden den 6 juni – 31 oktober 2000. Det förbundet därvid gjort gällande är att bolaget i ett brev den 6 juni hotade med att dra in semestern för den personal som ansvarade för genomförandet av styrelsens rationaliseringsbeslut och som deltog i MBL-förhandlingarna om detta, att bolaget den 16 juni drog in utlagd semester för Benny Karlsson och hotade honom med att han skulle skiljas från sin anställning om han ändå gick på semester, att bolaget den 25 oktober uppmanade Benny Karlsson att återlämna den mobiltelefon som han använde i den fackliga verksamheten samt att bolaget i samband med styrelsesammanträdet den 31 oktober krävde att han skulle säga upp sig själv under hot om att annars bli avskedad.

I denna del gör Arbetsdomstolen följande överväganden.

Brevet den 6 juni är ställt till bolagets styrelse och inte till Benny Karlsson personligen. I brevet ger Jan Bernander bl.a. uttryck för missnöje med att det beslutade rationaliseringsprogrammet ännu inte börjat genomföras och föreslår att styrelsen skall besluta att av MBL-förhandlingarna berörd personal får skjuta upp sin semester till dess programmet satts i verket. Enligt Arbetsdomstolens mening kan brevet innehåll inte anses kränka föreningsrätten eller stå i strid med förtroendemannalagen.

Vid styrelsesammanträdet den 16 juni fattade styrelsen beslut i huvudsaklig överensstämmelse med vad Jan Bernander hade föreslagit i brevet daterat den 6 juni. Benny Karlsson deltog i styrelsebeslutet utan att reservera sig. Utredningen ger enligt Arbetsdomstolens mening inte stöd för förbundets påstående att Benny Karlsson i samband med styrelsemötet skulle ha hotats med avskedande om han inte efterkom beslutet att vid behov skjuta upp semestern. Vad som förekommit vid detta tillfälle kan enligt Arbetsdomstolens mening inte anses utgöra någon föreningsrättskränkning eller något brott mot förtroendemannalagen.

I brevet den 25 oktober uppmanades Benny Karlsson av bolaget att återlämna en mobiltelefon till bolaget. Av brevet framgår att anledningen till denna begäran var att bolaget ansåg att Benny Karlsson missbrukat användningen av telefonen. Såvitt framkommit finns inte anledning att ifrågasätta att bolagets åtgärd

motiverades av uppfattningen att Benny Karlsson missbrukat användningen av mobiltelefonen. Mot bakgrund av att bolaget då genomgick ett strängt besparingsprogram kan Arbetsdomstolen inte finna att denna uppmaning, liksom inte heller det förhållandet att Benny Karlsson den 2 november faktiskt fick lämna ifrån sig telefonen, är att se som en föreningsrättskränkning eller i sig som något brott mot förtroendemannalagen. Här kan inskjutas att bolaget har medgett att utge skadestånd för brott mot 5 § förtroendemannalagen efter-som bolaget inte iakttog formalireglerna i den bestämmelsen innan telefonen återtog.

I samband med styrelsesammanträdet den 31 oktober krävde bolaget enligt förbundet att Benny Karlsson skulle säga upp sig själv under hot om att annars bli avskedad. Enligt bolaget förklarade Jan Bernander vid detta tillfälle för Benny Karlsson att om denne inte redovisade sin övertid skulle han underrättas om avskedande den 2 november. Såvitt framkommit var bara Benny Karlsson och Jan Bernander närvarande vid detta tillfälle. De har inför domstolen lämnat uppgifter som ger stöd för den egna partssidans uppfattning i denna del. Enligt Arbetsdomstolens mening kan utredningen inte anses ge stöd för att bolaget vid detta tillfälle skulle ha kränkt föreningsrätten eller brutit mot förtroendemannalagen.

Förbundet har också gjort gällande att avstängningen av Benny Karlsson är ett brott mot förtroendemannalagen. Att en avstängning av en facklig förtroendemannan normalt innebär ett hinder för dennes utövande av det fackliga uppdraget torde stå klart. Utredningen i målet har visat att avstängningen kom att omfatta endast en begränsad tid. Arbetsdomstolen anser sig dock inte behöva gå närmare in på betydelsen av den omständigheten eftersom detta brott mot förtroendemannalagen får anses konsumerat av att avstängningen, som redan framgått, har utgjort en föreningsrättskränkning (jfr AD 1988 nr 162). Detta synsätt gör sig gällande även i den mån bolagets underrättelse och varsel kan anses utgöra brott också mot förtroendemannalagen. Arbetsdomstolen finner därför inte anledning att gå närmare in på den frågan.

Förbundet har slutligen gjort gällande att bolaget genom att underrätta och varsla om avskedande av Benny Karlsson även på ett skadeståndsgrundande sätt har brutit mot grunderna för anställningsskyddslagen. Enligt Arbetsdomstolens mening kan

emellertid åtgärden att i enlighet med anställningsskyddslagens regler inleda ett förfarande för att skilja en arbetstagarare från anställningen i sig inte utgöra något brott mot den lagen eller dess grunder.

Sammanfattning

Arbetsdomstolen har funnit att bolaget har kränkt Benny Karlssons och förbundets föreningsrätt genom att underrätta och varsla om avskedande av honom utan att det förelegat enligt anställningsskyddslagen godtagbara skäl för åtgärden. Övriga av förbundet åberopade grunder för skadeståndsansvar har av domstolen underkänts eller ansetts konsumerade av föreningsrättskränkningen.

Skadeståndsfrågan

Bolaget har medgett att utge allmänt skadestånd med 3 000 kr vardera till förbundet och Benny Karlsson för underlåtenheten att iakttä formalia i enlighet med 5 § förtroendemannalagen innan bolaget återkrävde en mobiltelefon från Benny Karlsson och innan han avstängdes från arbetet.

För kränkningen av förbundets och Benny Karlssons föreningsrätt har bolaget att utge allmänt skadestånd. Det är fråga om allvarlig kränkning av föreningsrätten. Vid bestämmandet av skadeståndets storlek beaktar Arbetsdomstolen att bolagets åtgärd för Benny Karlsson måste ha framstått som ett påtagligt och allvarligt menat hot om avskedande och därmed varit ägnad att i hög grad skada honom i hans egenskap av facklig förtroendemannan.

Med beaktande av vad bolaget medgivit att utge som skadestånd bestämmer Arbetsdomstolen vid en samlad bedömning att bolaget skall utge allmänt skadestånd till såväl förbundet som Benny Karlsson med 80 000 kr.

Rättegångskostnaderna

Förbundet är i allt väsentligt vinnande part. Bolaget har därmed att utge ersättning för förbundets rättegångskostnader. Bolaget har överlämnat till Arbetsdomstolen att ta ställning till skäligheten av yrkat belopp. Arbetsdomstolen finner det yrkade beloppet vara skäligt.

Domslut

1. Arbetsdomstolen förpliktar Klippan AB att till Benny Karlsson utge allmänt skadestånd med åttiotusen (80 000) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 2 januari 2001 till dess betalning sker.
2. Arbetsdomstolen förpliktar Klippan AB att till Svenska Pappersindustriarbetareförbundet utge allmänt skadestånd med åttiotusen (80 000) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 2 januari 2001 till dess betalning sker.
3. Arbetsdomstolen förpliktar Klippan AB att ersätta Svenska Pappersindustriarbetareförbundet för rättegångskostnader med tvåhundraåtjugoenhundranittion (221 619) kr, varav 173 456 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Lars Johan Eklund, Charlotte Abrahamsson, Karin Isacsson, Mats Holmgren, Inger Mattsson Kasserud, Göte Larsson och Lennart Andersson. Enhälligt.

Sekreterare: Katarina Mannerbrink